

Beste,

2017 is begonnen en het nieuwste nummer van ons tijdschrift loopt dus weer binnen...

Er ligt voor dit jaar heel wat op de plank bij Berla: naast de “gewone” gang van zaken willen we al een aanloop nemen naar de herdenking van de eerste wereldoorlog in 2018.

We gaan proberen in de komende nummers een aantal artikels te brengen die de meer “kleinmenselijke” kant van die periode belichten: de alledaagse levens van mensen die door dezelfde straten als jij gewandeld hebben en die door de gebeurtenissen toen hun bestaan opeens grondig dooreen geschud zagen.

Maar in dit voorwoord ook even een speciaal woord van dank aan al de medewerkers van de werkgroep archivering: zij zijn eigenlijk de stille krachten achter onze vereniging, die met véél geduld en inzet ons archief proberen op orde te zetten en te houden. Zij zorgen er onder andere voor dat de vele schenkingen die binnenlopen op een behoorlijke manier opgevangen, bruikbaar gemaakt en voor later veilig gesteld worden.

Zonder hen zou een erfgoedkring als de onze gewoon niet kunnen voortbestaan.

Tenslotte wensen we jullie allen dat het een goed jaar met veel aangename momenten moge worden. Wij zullen in ieder geval met Berla proberen ons steentje daartoe bij te dragen.

Met vriendelijke groeten,

Eric Van Baelen,
ondervoorzitter.

Is erfgoed ook iets dat jij belangrijk en waardevol acht? Wil je ons een steuntje in de rug geven?

Wel, kom dan ook als lid bij onze kring en help ons de waardevolle zaken van gisteren door te geven aan allen die na ons komen...

Hoe?

GEWOON LID: stort € 20 op rekening BE80.7380.4197.7477 met vermelding van jouw email of jouw postadres
of nog beter:

STEUNEND LID: stort € 40 op rekening BE80.7380.4197.7477 met vermelding van jouw email of jouw postadres.

En samen zorgen we dat ons gezamenlijk verleden niet vergeten zal worden.

Zin om het erfgoed van onze gemeenschap beter te (leren) kennen?

Berla draait op dit ogenblik een beetje boven z'n gezonde toerental...

We hebben heel wat projecten, onder andere al de voorbereidingen voor de herdenking van de eerste wereldoorlog in 2018, en ondertussen moet de "gewone" machine ook blijven draaien: er is ons archief dat voortdurend aangroeit (niet in het minst door de soms omvangrijke schenkingen) en dat moet degelijk verwerkt worden, de permanenties moeten verzorgd worden, er moeten praatcafés georganiseerd worden, activiteiten geregeld, administratie bijgehouden, enz.

En dan al de zaken die soms wat onder de radar blijven: opzoeken doen, op jacht gaan naar gegevens, foto's van de huidige toestanden maken, oude foto's thuisbrengen, stukken ronddragen, contacten onderhouden, ga maar door...

En dat zijn dan alleen nog maar de lopende zaken: wat is eigenlijk *jouw favoriete onderwerp* om eens onder handen te nemen? Want "erfgoed" is véél breder dan wat het op het eerste zicht lijkt...

En zoals vroeger al gezegd: er bestaat geen "kleine" hulp: àlle beetjes helpen en verbeteren de situatie!

Interesse? Contacteer ons dan even op erfgoedberla@live.com

of via ons postadres **Brusselsesteenweg 44 bus 1 – 1860 Meise**
of spreek gewoon eens iemand van **onze bestuursleden** aan.

Maar je kan ons ook al een heleboel helpen door lid te worden!

In 2017 blijft het lidgeld net hetzelfde als de vorige jaren: **€ 20**.

Daarmee steun je ons al een heel eind en kunnen we beter zorgen dat wat hier vroeger reilde en zeilde ook voor de toekomst bewaard én gekend zal blijven. Je krijgt er een tijdschrift voor, praatcafés, activiteiten en je zorgt dat we dat ook allemaal kunnen blijven betalen. En speciaal voor de leden ook een extraatje...

Maar wil je ons een **bijkomend steuntje** in de rug geven?

Wel, wordt dan **steunend lid**, dat kost **€ 40**, maar betekent voor ons heel wat extra-ademruimte om voor de kennis van ons verleden te kunnen zorgen. En buiten het financiële ook een grote morele steun. En we zetten traditioneel ieder jaar ook even die steunende leden persoonlijk in de bloemetjes in onze erelijst van gulle schenkers. In 2016 waren dat bijvoorbeeld (in alfabetische volgorde):

Urbain Ameryckx, Marcel Belgrado, Jan Bogaerts, Herwig Cornelis, Lodewijk De Decker, Karl De Keersmaeker, Willem De Ridder, Roland De Schutter, Jos Emmerechts, Roger Heyvaert, Willy Kerremans, Paul Maertens, Roger Moreau, Bob Nicolaes, Edithe Van Daelen, Marie-Jeanne Thaelemans, Eric Van Baelen, Gerard Van den Berg, Walter Vandeperre, Roeland Van der Stighelen, Ann Van Dievoet, Lut Van Ransbeeck, Lucianus Van Rompaey, Dirk Verbelen en Jan Verbelen.

Toon dus jouw hart voor erfgoed en kom er in 2017 (opnieuw) bij.

Je kan het lidgeld overmaken naar onze rekening **BE80-7380-4197-7477**

Met in de **mededeling** jouw **e-mail-adres** (of, indien je dat niet hebt: jouw postadres).

Met al onze dank bij voorbaat !

DE BEWOGEN GESCHIEDENIS VAN DE VILLA NEROMHOF

Marc Gillisjans

De geschiedenis van deze villa in het park Neromhof begint in feite maar met het verwerven van dit deel van het domein door Louisa t' Kint (1871-1921) de oudste dochter van Louis-Chrétien t' Kint (1835-1892), burgemeester van Wolvertem, die anno 1870 gehuwd was met de dertien jaar jongere Amélie-Elisabeth Urban de Xivry (1848-1920), die er een villa in cottage stijl lieten optrekken.

De villa was gelegen in de noordelijke hoek gevormd door weg nr. 11 genaamd Boskantstraat en weg nr. 2 genaamd Neromstraat (kaart buurtwegen1845); in 1969 wijzigden de straatnamen en werden ze respectievelijk Papenboskantstraat en de Biest genoemd.

De periode t' Kint 1897 - 1924

Louisa huwde een eerste keer te Wolvertem ¹ op 04.09.1897 met Maurice Catteau (1862-1898), een nijveraar uit Kortrijk met verblijf te Sint Gillis Brussel welke reeds het jaar daarop stierf toen ze in Sint Gillis woonden.

¹ Moeder Urban de Xivry gaf haar toestemming bij akte voor notaris Heremans uit Brussel op 31.07.1897 en de huwelijksvoorwaarden werden op 02.09.1897 opgemaakt bij akte voor notaris Scheyven, eveneens uit Brussel.

Al vlug hertrouwt Louisa te Wolvertem ² op 29.10.1900 met dokter Jean Charles Jacobs (1862-1924) ³ met wie ze tot haar dood te Brussel op de Boulevard de Waterloo 53 woonde; daarna woonde de weduwnaar tot zijn dood op de Avenue Louise 137.

² Niet op het gemeentehuis maar in haar ouders huis genaamd het *Imdenhof* te Imde - Wolvertem. Ze wordt dan rentenierster genoemd met verblijf te Brussel. Tot 15.09.1895 woonde ze in het ouderlijke *Hôtel* gelegen Boulevard du Jardin Botanique 26.

³ Roepnaam "Charles", hij was enige zoon van de bekende dokter en entomoloog Jean-Charles Jacobs en Marie Joseph Boudroit.

Reeds omstreeks 1865 (*op de kaart Popp sectie A 352: 2 ha 85 a 70 ca - construction divisée*) stond in deze uithoek van het domein een gebouw (*kad. A 352a: land 2 ha 77 a 60 ca; 352b: de hof groot 5 a 80 ca en 352c en het huis groot 2 a 30 ca: huis, hof en een gedeelte van het land waren in erfpacht door David De Mey tot 30 november 1882*) nog door David gebouwd in de tijd van Louisa's grootouders burgemeester Charles Louis t' Kint (gehuwd met Elisabeth Stevens).⁴

In de loop der jaren werden er door de familie t' Kint enkele grenscorrecties tussen hun percelen doorgevoerd: alzo tussen 352a en 352b wat resulteerde in 352d; ondertussen laten de echtgenoten Jacobs-t' Kint in 1906 alle gebouwen afbreken⁵ en een correctie van de perceelgrenzen doorvoeren: 352d met 352b wordt nu het nieuwe perceel 352^e.

---

⁴ Kadastrale legger 1 artikel 73; de weduwe L.Ch. t' Kint kocht dit perceel A 352 van de familie de Bassompierre op 21.07.1862 bij akte voor notaris Portaels uit Brussel (RA Anderlecht 36554 akten 4944, 4947 en 4954). De verkoop ging door in de herberg Ville de Paris gelegen op de Gentse Steenweg buiten de oude Lakense poort (Journal de Bruxelles dd. 06.07.1862 en 21.07.1862); anno 1898 kwam 352a en 352b aan Maurice Catteau; kadastrale legger 6 p. 381 en na dezes dood aan dokter Jacobs. Bij de vereffening der nalatenschap 't Kint-Stevens voor notaris Guilielmus Eloy uit Brussel op 16.01.1883 - akte 4175 is er nog steeds geen sprake van "*une maison de campagne*" maar slechts van "*une maison avec granges, étable, verger, avenue, terre, houblonnière et taillis traversée par un chemin, contenant 3 ha 99 are 64 ca*" en de gebouwen die zich er op bevonden (352c) waren eigendom van de huurder. In dezelfde akte wordt ook nog een landhuis vermeld op de plaats waar nu de Spin staat "*une maison de campagne, écurie, remise, jardin d'agrément et autres dépendances, contenant 84 a 65 ca*" en in de inventaris van goederen, opgemaakt na de dood van Louis-Chrétien t' Kint, vinden we "*dans la petite campagne de Nerom actuellement occupée par Monsieur Capouillet il existe encore les objets suivants: un poêle-cuisinière, une douche à laver, huit chaises, un vieux lit avec ressort*" (Notariaat Guill. Eloy 40193 akte 7840 van 18.06.1892). En volgens een akte uit 1898: "*les objets dans la campagne de Nerom ci-devant occupée par Mr. Capouillet*" (die er echter niet gedomicilieerd was).

⁵ En ook deze welke op perceel A 353 stonden (= A 358 = het oorspronkelijke *maison de campagne de Nerom* van David De Mey).

Anno 1907 bouwden⁶ ze dan wat verderop een riant landhuis in Engelse stijl wat later het huidige park⁷ en de villa Neromhof zal worden, voltooid in 1908.

Reeds in 1909 wordt op een herziene stafkaartuitgifte het landhuis vermeld als zijnde een "*château*".

Naast het landhuis en er aan vastgebouwd met de koetshuisvleugel, lag een al even imposante boerderij met een dakruiter met ingebouwde uurwerkwijzerplaat.⁸

Aan de westkant van het domein vinden we een poortgebouw, *het paviljoen* genaamd, met de portiersloge, eveneens gebouwd anno 1907.⁹ Van hieruit vertrok een lange oprijlaan naar de villa. Door een vroegere perceelwijziging met een aanpalend stuk grond verkreeg men nu een oppervlak van 26 are 80 ca hetwelk 352f werd genoemd.¹⁰

Ondertussen was de Grote Oorlog uitgebroken en in september 1914 werd de villa door Duitse soldaten afgebrand die beweerden dat men vanuit het kasteel op hen had geschoten. Neerhof en poortgebouw bleven echter gespaard.¹¹

---

⁶ Kadaster Vlaams-Brabant, kadastrale opmetingsschets Wolvertem 1907-3.

⁷ Met oorspronkelijk vanuit de villa verschillende doorkijken (*vista's*) naar het omliggende landschap. Door de niet onderhouden begroeiing zijn ze heden steeds moeilijker aan te wijzen.

⁸ Wegens instortingsgevaar weggenomen in augustus 2012.

⁹ Begin de '2000 waren er verscheidene pogingen tot restauratie van dit gebouw. De foto op de voorpagina van dit paviljoen is van de hand van Luc Larivière.

¹⁰ Gemeentehuis Wolvertem: kadastrale legger vol. 4 art.1412, vol.7 art. 2285, vol.6 art. 2113, vol.9 art. 2695, 2696.

¹¹ Uit: "1914-1918 te Londerzeel" door L. De Bondt en F. Hallems, blz. 132. De enige inlichting die we in de gemeentelijke archieven (Correspondentieregister C.A. 1917) konden terugvinden was een Franstalige brief dd. 06.06.1917 van burgemeester Georges t' Kint gericht aan de voorzitter van de burgerlijke administratie van Brabant te Brussel waarin gesproken wordt van "*le Château de M. Jacobs, détruit en grande partie, par les événements de guerre*". Uit de oorlogsverslagen opgemaakt op vraag van het bisdom aan de pastoors vinden we onder "*le rapport de Wolverthem présenté par Mr. Le Curé de St. Laurent*": "... *le château de Mr. Le docteur Jacobs situé à Nerom, quoi qu'une ambulance pour blessés y était installée, a été également incendiée ainsi que deux maisons atténuantes*".

Het was ook hier dat eind 1915 het zogenaamde *Komiteit* werd ingericht.¹²

De villa (*perceel A 352f*) bleef enkele jaren in puin liggen tot in 1916 een gedeeltelijke heropbouw gebeurde met als gevolg: een nieuwe grenscorrectie van 352f met 349a, wat resulteert in: 352g een tuin, groot 5 a; 352h een melkerij, groot 11 a 20 en 352i de stal, groot 14 a 40).¹³

Dokter Jacobs, bezorgd voor het maatschappelijk welzijn van de bevolking in oorlogstijd, stelde zijn meer dan 20 ha groot domein te Nerom ter beschikking om er een modelmelkerij te laten inrichten door de *Coopérative Intercommunale pour l'Alimentation de l' Agglomération Bruxelloise* in de volksmond "het *Komiteit*" genoemd.

---

¹² Het *Nationaal Komiteit voor Hulp- en Voedingsmiddelen* was het overkoepelend orgaan onder leiding van en opgericht op 29.10.1914 door de industrieel Solvay; via het plaatselijk (Voedings-) Komiteit van Wolvertem stond het in voor steun aan noodlijdenden en bevoorrading van de bevolking tegen een vastgesteld bedrag van onder andere melk, voedingswaren en graan. Waarschijnlijk ontstond het plaatselijk komiteit van Wolvertem op 12.11.1914 tijdens een vergadering van het Nationaal Komiteit in Asse alwaar eveneens plaatselijke afgevaardigden van Londerzeel en Opwijk werden aangeduid. Te Wolvertem berustte de leiding ervan bij dokter Eugène Van den Bruel. Verder maakten hiervan deel uit: burgemeester t' Kint, E.H. Finoulst en de heren Crick en De Keersmaecker. Kasteelheer Goethals werd de eerste twee jaar aangeduid als voorzitter omdat men dacht dat hij wegens zijn rijkdom het komiteit geldelijk zou steunen. Groot was de ontgoocheling toen bleek dat hij gedurende al die tijd slechts twee keer een subsidie van 200 francs had gegeven. Hij werd vervolgens niet meer gevraagd. Elk gezin mocht er wekelijks zijn rantsoen meel à rato van 250 gr/persoon gaan halen aan 42 cent/kilo. Hiervoor moest men eerst op het gemeentehuis een bon gaan halen en daar ook betalen. Onder dit Nationaal Komiteit ressorteerden de latere acties *Kindermelk (Goutte de Lait)*, *Schoolkoek* en *Schoolsoep*. Steun (geld en levensmiddelen) kwam voornamelijk uit het neutrale Amerika en ook door de maandelijkse schenking van 1 miljoen pond door de Belgische regering in Le Havre waardoor het Komiteit met toestemming van de Duitsers en de Geallieerden levensmiddelen kon aankopen in neutrale landen. Voor de omliggende gemeenten was er een depot in Londerzeel van waaruit brood, steenkool, suiker, honing, enz. werden verdeeld. Vermits Wolvertem hoofdzakelijk een landbouwgemeente was telde men hier slechts ongeveer 10% voedselondersteunden.

¹³ Gemeentehuis Wolvertem: kadastrale legger volume 9 art 2695 nrs 83/85 en 88/90. Later worden A 352h en i samengevoegd tot 352k.

Aan melk was namelijk in de steden vrij vlug een groot tekort ontstaan en daardoor had men van de bezetter bekomen dat nationaal gezien 100 Hollandse melkkoeien mochten ingevoerd worden. Twintig daarvan werden ondergebracht in de opgebouwde stallingen die dokter Jacobs ter beschikking had gesteld.

Jonge meisjes uit de buurt gingen er de koeien melken. Deze *Intercommunale Melkerij* werd einde november 1915 ingehuldigd.¹⁴

Ze was een gevolg van de onrust welke het *Werk tot Bescherming der Kindsheid* kende ten gevolge van fraude bij de melkleveringen.

Het Werk had daarom een overeenkomst gesloten met gelijkwaardige instellingen ten einde een samenwerkende melkerij te Nerom op te starten.¹⁵

De voor die tijd moderne installatie kon 2.000 liter melk aan voor pasteurisatie en werd op chemische en bacteriologische samenstelling gecontroleerd. "De koeien werden *getuberculiseerd wat ze van TBC vrijwaart*"¹⁶.

Zo kon men er toen 250 liter goede en gezonde melk per dag betrekken welke aan de kinderkribben van de Brusselse agglomeratie kon uitgereikt worden. Al in februari daarop was de melkerij reeds volop aan het werk.¹⁷ Voor die tijd waren de gewelfde stallen modern opgevat vermits er onder de staanplaats der dieren een soort kruipkelderruimte was gecreëerd waardoor het mest- en aaltvocht gemakkelijk kon verwijderd worden langs goten die uitgaven op een betonnen hellend vlak aan de buitenkant van de stal.

---

¹⁴ "het *Werk tot Bescherming van de Kindsheid* heeft een samenwerkende melkerij gesticht te Nerom (*de Legerbode* dd. 04.12.1915) en "*La première entreprise intercommunale, une laiterie moderne, était Neerom*" (*la Belgique* dd. 06.02.1916).

¹⁵ *Le Bruxellois* van 11.11.1915 en 20 en 21.12.1915 ("Chronique des Abus"); *Le Télégraphe* van 16.04.1916 ("la Question du Lait"); *Gazet van Brussel* van 29.02.1916 ("Melkkwestie"); *l' Echo de la Presse* van 11.11.1915 ("Laiterie intercommunale établie à Nerom"); van 28.02.1916 en 22.01.1917 ("la Question du Lait"); *het Vlaamsche Nieuws* van 19.11.1915 en 09.02.1916 en *de Vlaamsche Post* van 27.11.1915; de *Vooruit* van 15.11.1915 en 10.02.1916.

¹⁶ *Het Volk* van 04.02.1916.

¹⁷ *De Vooruit* dd. 10.02.1916: "De modelmelkerij van Neerom levert reeds aan enige ziekenhuizen en kinderkribben en aan de bevolking in het algemeen. Doel is aan de goedkoopste prijs gezonde, voedzame melk te bezorgen". *Le Journal des Petites Affiches* dd. 06.02.1916: "Le lait de Neerom assure le ravitaillement d'un certain nombre de crèches".

Melksters en arbeiders op de melkerij van het Neromhof tijdens de eerste wereldoorlog. De tweede rechtstaande vrouw van links was Joanna Francisca Van Hoeck (° Wolvertem 04.01.1890), de knielende man helemaal links was Frans De Wit alias "Sooken-de-smid" (° Wolvertem 10.02.1869) en de knielende vrouw helemaal rechts was Amelie De Maeyer (° Wolvertem 30.04.1896).

Alle koeien hadden een nummer en hun melkopbrengst werd iedere dag nauwkeurig opgeschreven.

Uit een nagelaten verslag van 22.01.1916 komen we te weten dat Caroline Lurkin (gehuwd met Ferdinand Verbelen) toen opzichtster van de melkerij was en M. Verstraeten directeur. Regelmatig kwam er een veearts en gebeurden er onaangekondigde inspecties van de dieren en de melk door een directeur van de Deputatie Hygiëne samen met de heer J.-H. Delleur, burgemeester van Watermaal-Bosvoorde.

Schijnbaar zijn de dokter en zijn echtgenote begin 1917 van de boerderij verdwenen want hun hovenier Ferdinand Verbelen laat twee zoekertjes plaatsen in een krant.

Onder de titel *On cherche* vinden we: *Jacobs Mr. et Mme Charles, Dr. de Bruxelles* en dan nog eens *Jacobs Mr. et Mme Charles, Dr. de Wolverthem (Brabant)*.¹⁸

¹⁸ Uit: *l' Echo Belge* van 04.03.1917.

Op 12 07 1918 was Albert Coulomb uit Brussel commercieel directeur van het departement Laiteries-Melkerijen van het Nationaal Komiteit en Paul Tribel was toen directeur van de melkerij te Nerom.

Uit een klacht van deze laatste gericht aan Coulomb op 16.09.1918 weten we dat er door de melkerij in Westrode twee velden klaveren van de heer t' Kint werden gehuurd en dat deze toen volledig afgemaaid waren geworden, waarbij alle klaveren en wikke was gestolen.

Ook werden er steeds karpers uit de vijvers van het kasteel gestolen.

In het proces-verbaal hiervan werden een heleboel namen van verdachten opgeven die bij ondervraging er zich mooi wisten uit te praten want *"van Ferdinand Verbelen, de hovenier van het kasteel, mochten ze wel eens een vis vangen, maar niet te veel"*; de familie Moortgat die toezicht op de klaveren diende te houden, kneep al eens een oogje dicht voor arme mensen en het was algemeen geweten dat al het werkvolk van

Tribel op de melkerij wel een graantje kon meepikken.¹⁹

Reeds in 1917 is er sprake van een openbare verkoop van het domein want we vonden een aankondiging tot verkoop door notaris Leon Ingeveld uit Elsene van omtrent 22 ha omvattend: drie grote blokken resp. 8 ha 51 are 14 ca, 6 ha 57 are en 5 ha 91 are 38 ca. groot, in land, weide, vijvers en een landhuis, een bos en een bouwgrond. Alles verdeelt in 66 loten.²⁰

Notaris Edgard Van Beneden
1864 - 1952

¹⁹ Gemeentehuis Wolvertem: doos 290, p.v.'s (12.07.1918 en 25.08.1918) van veldwachter Karel Van Campenhout .

²⁰ Uit: *le Messenger de Bruxelles* dd. 20.05; 03.06; 01.07; 08.07 en 15.07.1917. De openbare verkoop zou doorgaan op 28.06.1917 in de verkoopzaal der notarissen aan de Wolvengracht te Brussel. Voor de loten 1 en 2, de vijvers, groot 56 a 24 ca werd 4.000 fr geboden; voor de loten 3 tot 29, zijnde land, groot 8 ha 29 a 84 ca 45.500 fr; voor de loten 30 tot 36, zijnde land groot 2 ha 8 a 98 ca 16.500 fr en voor de loten 64 en 65 zijnde weide groot 97 a 67 ca 4.900 fr. Een definitieve verkoop ging door op 05.07.1917 daaropvolgend met als resultaat dat er ongeveer 10 ha land in verschillende loten werden verkocht voor 55.350 fr. Wie de uiteindelijke kopers waren hebben we niet kunnen achterhalen.

De periode Van Beneden

1925 - 1946

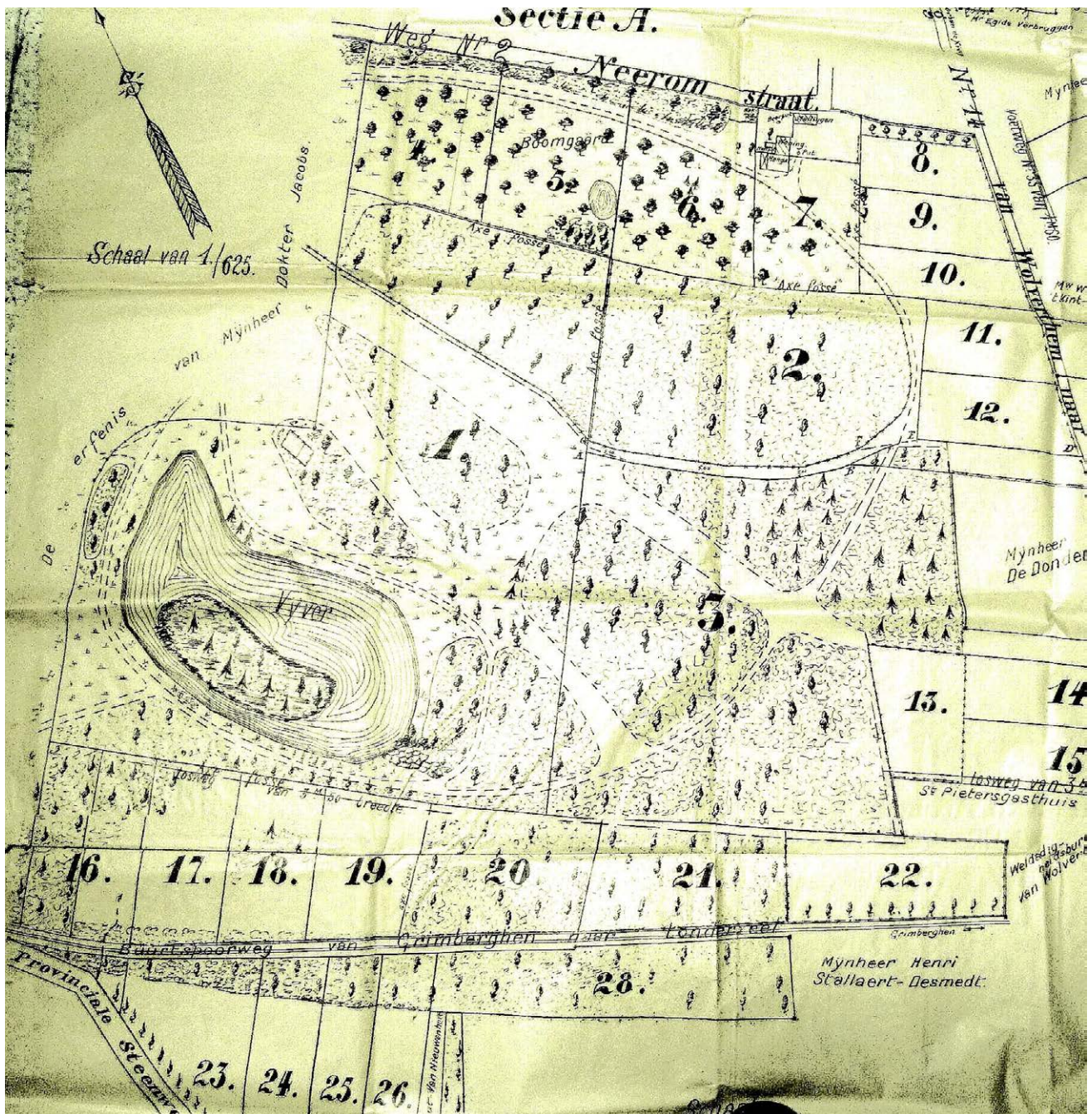
Vermits dokter Jacobs kinderloos was gestorven, werd de villa met ongeveer 5 ha van het omringende park na zijn dood afzonderlijk beschouwd en beschreven als "de erfenis van Mijnheer Dokter Jacobs".²¹

Hoe was nu deze nalatenschap in handen gekomen van notaris Van Beneden ?

Enkele maanden voor zijn dood (01.04.1924) had dokter Jacobs een schriftelijke belofte (promesse) gedateerd op 20.02.1924 en lopende tot 31.05.1924 met Robert Doherty aangegaan, beheerder van vennootschappen, of zijn command, om het volgende te verkopen voor de som van 500.000 francs:

²¹ RA Anderlecht: notariaat 46732 van notaris Charles Claes uit Brussel akten 7949, 8022, 8049 en 8071 van het Repertorium tussen 21.01 en 21.03.1925 opgemaakt. In feite begint de oppuntstelling van de nalatenschap Jacobs met een vonnis van de rechtbank van eerste aanleg dd. 12.11.1924 waarin Jules Remy, aangesteld op 30.08.1924 als curator van de successie, het nodig acht alle onroerende goederen gelegen te Brussel en Wolvertem te verkopen. We bespreken hier alleen Wolvertem en dit betreft een onroerend eigendom van ongeveer 55 ha. We vinden voor dezelfde notaris Claes een lastenboek opgesteld op 06.03.1925 tot openbare verkoop van 20 ha 63 are 66 ca gelegd in 33 loten, onderverdeeld in vier groepen waarvan groep 1 omvat: 22 loten, samen 17 ha 30 are 43 ca, palende aan weg nr. 2 de Neromstraat (heden de Biest), aan weg nr. 14 gaande van Wolvertem naar Nieuwenrode (heden de Neromstraat), aan de buurtspoorweg Brussel-Londerzeel en aan de nalatenschap Jacobs (dit is het kasteel op ongeveer 5 ha grond); groep 2 omvat 7 loten met een smidse, weide en bos, samen 2 ha 19 ca; groep drie omvatte de loten 30 en 31 en groep 4 tenslotte omvatte de loten 32 en 33. Op de eerste zitdag werden slechts enkele stukken ingemijnd en de tweede verkoopdag wordt op 20.03.1925 bepaald. Onmiddellijk worden de loten 1 tot 31 (totaal 20 ha 07 are 86 ca) in de massa opgeroepen tot 251.000 frank en vallen hiermee aan Robert L.A. Doherty dewelke 's anderdaags bij de notaris zich command verklaart voor de *S.A. Compagnie Foncière et Hypothécaire Belgo-Argentine*. We lazen in deze akte ook dat de jacht op ongeveer 142 ha, afkomstig uit het patrimonium Louisa t' Kint, vanaf 01.08.1920 voor negen jaar was aangegaan tegen 200 fr. per jaar met dokter Paul De Ridder uit Brussel. Verder aangehecht ook nog een reuzegroote kaart (1 x ½) opgemaakt door landmeter Edouard Crick, met de te verdelen goederen.

- (1) een eigendom van 5 ha uit een groter geheel van 44 ½ ha gelegen te Nerom onder Wolvertem, kadastraal genummerd op sectie A 352e, 352e, 352g, 352h, 339a en delen van 339b en 349b;
- (2) zijn (Jacobs) recht van schadeloosstelling ten gevolge van oorlogsschade opgelopen door zijn onroerende goederen en de meubelen staande in die goederen, alsook de oorlogsschade geleden door de boerderij en het paviljoen.²²

²² ARA-2: Rechtbank voor oorlogsschade te Brussel: doos 23 dd. 07.07 1921.

Wat komen we te weten uit deze claim van dokter Jacobs tegen de Belgische Staat ?

De zaak werd ingeleid op 02.06.1921 en kwam voor in de openbare zitting van 07.07.1921.

Dokter Jacobs en zijn echtgenote Louise t' Kint waren steeds te Brussel op de Boulevard de Waterloo 53 gedomicilieerd en ze gebruikten het kasteel (dat persoonlijk eigendom was van vrouwe t' Kint) slechts als buitenverblijf.

Er wordt aangehaald dat, gezien zijn sociale status en gezien hij nog meerdere huizen te Brussel bezat, er geen dringende noodzaak bestaat om in

korte tijd het kasteel opnieuw op te bouwen temeer omdat economisch gezien de huizen en boerderijen in de omgeving dringender behoefte hieraan hadden.

De aanvragen tot schadevergoeding worden evenwel niet betwist maar dienen nog op hun ontvankelijkheid onderzocht te worden en de partijen stemmen in met een voorlopige betoelaging.

Jacobs zal echter vanaf 01.01.1920 op de hem toegekende schadevergoeding 5% intresten krijgen, maar de rechtbank beschikte nog niet over een verslag van het onderzoek naar de graad van vernietiging van zijn goederen.

Er werd aangegeven dat door de brand, door de Duitsers op zondag 13.09.1914 aangestoken, het kasteel, gebouwd anno 1911, samen met het meubilair vernietigd was geworden, en dit samen met de boerderij, de veestapel, de dieren op het neerhof en al het materiaal.

Schattingen door mr. Crick omtrent het onder dak zetten van een nieuw gebouw in 1914 beliepen slechts 90.000 francs daar waar er nu meer dan 759.000 francs wordt gevraagd. Zo werd de waarde van het kasteel anno 1914 op 253.714 fr. geraamd, het meubilair op 241.000 fr., de boerderij op 10.754 fr., de veestapel op 7.710 fr. en voor de bomen 1.483 fr.

En dit alles werd met een coëfficiënt naar een waarde van 1921 omgerekend. Concreet werd er een voorlopige toewijzing van gelden toegestaan en de zaak werd op de rol geplaatst.

Vermits Jacobs geen erfgenamen had, had hij in zijn holografisch testament van 01.04.1922 zijn schoonbroer Albert t' Kint tot zijn universele erfgenaam benoemd ²³. Albert t' Kint had op 19.04.1924 de erfenis aanvaard onder voorrecht van boedelbeschrijving, was er in bezit van gesteld door de rechtbank van eerste aanleg op 22.04.1924 maar had op 20.08.1924 voor dezelfde rechtbank afgezien van deze erfenis in het voordeel der gezamenlijke schuldeisers.

Dothey had namelijk op 28.05.1924 mondeling en twee dagen later bij deurwaardersexploot, t' Kint

²³ Het hogergenoemd eigendom was afkomstig uit de successie van zijn vrouw Louise t' Kint die haar tweede man als algemeen erfgenaam had benoemd in haar holografisch testament van 20.05.1921.

laten weten dat hij de verkoopsovereenkomst (promesse) van 20.02.1924 aanvaardde en dat hij de gevraagde som, waarvan kwijting, had uitbetaald in handen van Jules Remy, curator van de successie van Charles Jacobs. Tezelfdertijd verklaarde Dothey zich command te hebben gesteld voor notaris Edgard Van Beneden en van deze laatste de som van 500.000 francs te hebben ontvangen, waarvan kwijting. Het was notaris Charles Claes uit de Troonstraat te Brussel die alles op 30.09.1926 in een akte '*constatation de vente par Jules Remy au profit de Edgard Van Beneden*' opnam en deze liet registreren²⁴

Dezelfde dag maakte notaris Claes een tweede akte op tussen enerzijds de *S.A. Compagnie Fonciere et Hypothécaire Belgo-Argentine* en anderzijds Edgard Van Beneden ²⁵. De S.A. was door verschillende van haar bestuurders vertegenwoordigd, namelijk Paul Duchaine, Paul Hymans, Gaston Dothey en Robert Dothey. Deze laatste kwamen we ook al tegen in de vorige akte! De S.A. verklaarde volgende goederen voor 300.000 frank te verkopen aan notaris Edgard Van Beneden ²⁶:

(1) een eigendom omvattend een boerderij, boomgaard, park met vijver, bos, weiden en landerijen gelegen te Nerom onder Wolvertem, sectie A genummerd 313, 323, 325/326, 329/337, 339, 349, 353/360.²⁷ Alles in de grootte van 17 ha 30 are 43 ca, beschreven onder de loten 1-22;

²⁴ RA Anderlecht: notariaat Claes 46738 akte 9097, overgeschreven 19.02.1927 boek 1339 nr. 16 - 3^e hypotheekkantoor van Brussel.

²⁵ RA Anderlecht: notariaat Claes 46738 akte 9098, overgeschreven 12.10.1926 boek 1301 nr. 14 - 3^e hypotheekkantoor van Brussel.

²⁶ Hij was eerst van 1899 tot 1904 notaris in Diegem en daarna van 1904 tot 1929 te Schaarbeek in de Paleizenstraat. Hij huwde te Brussel op 14.03.1891 als kandidaat-notaris met Elisabeth Mertens, dochter van Jean François en Elisabeth Apostel, handelaars uit Brussel. Ze bekwamen drie kinderen, allen geboren te Schaarbeek: Virginie (° 1890), Germaine (° 1900) en René (° 1891) die hem opvolgde als notaris tussen 1929 en 1958; daarna diens zoon Jean Pierre van 1958 tot 1974. Uit de krant *de Volksstem* van 30.07.1912: "zondag 04 08 1912 is er de vlaginhuldiging van de Jonge Klauwaerts van Schaarbeek. Het vlag werd geschonken door M. den notaris Van Beneden, ere-voorzitter".

²⁷ Om de percelen gemakkelijk terug te vinden op de kaart van Popp heb ik de nummers niet verder alfabetisch willen onderverdelen.

- (2) een smidse, een weide en een bos ter sectie A 313, 314, 337/339, groot samen 2 ha 19 ca, beschreven onder de loten 23-28;
- (3) een perceel land van 21 are 75 ca, sectie A 248, beschreven als lot 29;
- (4) een perceel land van 55 are 49 ca, sectie A 254, beschreven als lot 30 en 31.

Landmeter Edouard Crick uit Sint-Jans-Molenbeek had op 18.12.1924 de opmetingen ervan gedaan en de details waren door notaris Claes in het lastencohier van 06.03.1925 opgenomen.

Aan deze verkoop waren o.a. volgende voorwaarden verbonden:

- (1) de goederen werden verkocht in de staat waarin ze zich bevinden zonder garantie van de inhoud beschreven in het lastencohier van 06.03.1925;
- (2) de echtheid van de kadastrale nummers kon niet gegarandeerd worden;
- (3) Van Beneden verkrijgt het bezit en het vruchtgebruik vanaf de dag van het verlijden van de akte voor de niet in gebruik zijnde goederen – voor de in gebruik zijnde goederen dienen de bepalingen uit de huurcontracten nageleefd te worden;
- (4) Van Beneden diende alle lopende huurcontracten te respecteren en de verzekering tegen brand verder te zetten.

Door deze koop had de notaris nu de helft van het oorspronkelijke domein t' Kint te Nerom verworven.²⁸

Uit deze akte leren we verder dat de S.A. dit eigendom op 20.03.1925 voor 300.000 frank had verkregen in een openbare verkoop aangevraagd door de curator van de successie van dokter Jacobs onder voorrecht van boedelbeschrijving gevolgd door commandverklaring.

Op de affiche van deze openbare verkoop werden echter 33 loten te koop gelegd²⁹ met een totale oppervlakte van 20 ha 63 are 66 ca.

Notaris Claes was hiertoe aangesteld geworden door de vrederechter van het 3^e kanton Brussel bij vonnis van de Rechtbank van Eerste Aanleg dd. 12.11.1924. De eerste zitdag vond op 06.03.1925

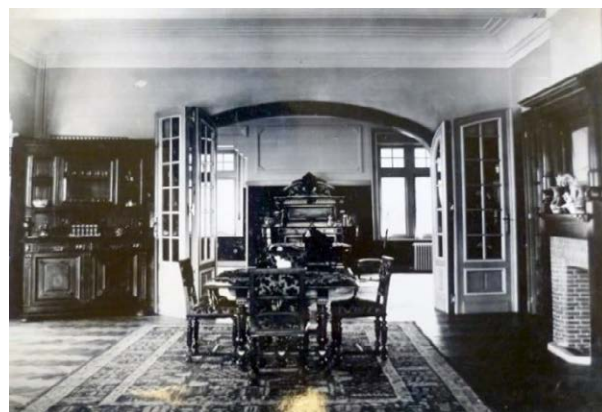
²⁸ Het overige deel van de oorspronkelijke 44 ha 1/2, zijnde ongeveer 20 ha, ging vermoedelijk naar Albert t' Kint, zoon van Louis-Chrétien. De andere helft was dus naar zijn zuster Louise (gehuwd met Jacobs) gegaan en het landhuis te Imde (het *Imdenhof*) kwam aan broer Georges.

²⁹ De S.A. zou er 31 loten van inkopen.

om 14 uur te Brussel in de verkoopzaal der notarissen op de Wolvengracht plaats.

Eigenaar geworden liet Van Beneden de nog gedeeltelijk in puin liggende villa met het geld afkomstig uit de kas voor oorlogsschade volledig heropbouwen op het oorspronkelijke grondplan.

Alleen de boerderij en het poortgebouw waren toen nog enigszins in goede staat. Hij en zijn gezin werden op de gemeente niet in de bevolkingsregisters ingeschreven maar ze gebruikten het kasteel als tweede verblijf gezien zijn notariaat op het nummer 34 in de Paleizenstraat te Schaarbeek was gevestigd.

Op 08.11.1933, de notaris was toen 69 jaar, stond hij zijn rechten in de villa met 5 ha eigendom af aan zijn drie kinderen, bij akte voor notaris Charles Verbruggen uit Brussel.

Het waren ook deze drie kinderen die op 26.07.1962 voor notaris Etienne Taymans uit Evere een gedeelte eigendom verwierven van de N.V. *Société Nationale des Chemins de Fer Vicinaux*. Dit was een deel van het park waar de tramlijn "L" (Londerzeel-Brussel) doorspoorde totdat in 1948 een deel van dit traject (Rode-Nerom) werd afgeschaft.

Staan: Louis en Pauline Verbelen. Zittend: waarschijnlijk Virginie, Germaine en René Van Beneden.

↳ Bewoners van de *boerderij* (het vroegste adres Neromstraat 65, werd in 1910 Papanboskantstraat 1 en na de fusie De Biest 10):

- (1) Van Campenhout P.J. met vrouw en kind: van januari tot oktober 1901;
- (2) Verbelen Ferdinand met Lurkin Marie Joseph Caroline van juli 1904 tot 1936³⁰;
- (3) Louis Verbelen, geboren in 1903, trouwde in 1935 en kwam met zijn vrouw Maria Breuckeleers (genoemd "Pauline") als hovenier de boerderij te bewonen; op 10.09.1943 trokken eveneens haar ouders hier nog in. Ze vertrekken hier op 18.07.1946 samen met hun zoon Frans (° 1938) naar de Drijpikkelstraat te Imde waar ze hovenier van de familie t' Kint werden.

³⁰ Gemeentehuis Wolvertem: bevolkingsregisters 1901-1910 vol. 2; 1911-1920 vol. 3 1931-1947 volume 6: Papanboskantstraat 1.

↳ Bewoners van het *poortgebouw* ofte *paviljoen*:

- (1) Petrus Joannes "Jeang" Verbelen (° 1896), "de Zeeper" genoemd, (gehuwd met Joanna Maria Van den Elzen, ° 1897) tot september 1932;
- (2) Jan Emiel Vanderveken - De Groen uit den Boskant kwam hier wonen in 1935 tot ze in 1947 door Van de Velde vriendelijk gevraagd werden op te krassen.

De Belgische bezetting **1939 - 1940**

Van september 1939 tot 15 mei 1940 werd het kasteel opgeëist en door het Belgisch Leger bezet, dat het in staat van verdediging liet stellen door in het park loopgraven aan te leggen.

Enkele dagen voor de aftocht werd het nog versterkt met Engelse troepen.

In en aan het park had op 18 mei een licht treffen met de vijand plaats.³¹

³¹ Voor de poort van het paviljoen (waar de rijksweg Brussel-Antwerpen de provinciale steenweg Wolvertem-Temse kruist) tussen een kolonne met 25 Belgische rijkswachters en de vijand. Na doorgereden te

De Duitse bezetting ³² 1940-1944

Hierover zijn we zeer goed gedocumenteerd door enerzijds het ingediende schadedossier en anderzijds de uitgebreide correspondentie tussen notaris Van Beneden en het Gemeentebestuur en tal van andere officiële organisaties. ³³

Het gezin Van Beneden bewoonde het kasteel ³⁴ in de zomer en bracht de winter door in Schaarbeek. Vermits Brussel reeds op 18 mei 1940 in Duitse handen was, waren enkele dagen daarvoor terugtrekkende Belgische en Engelse soldaten het kasteel binnengevallen en hadden de wijnkelder opengebroken en dixit Van Beneden: “ze hebben mijn wijnkelder met allemaal goede wijnen met een waarde van 16.000 frank geleidigd”.

Op 26.05.1940 werd de villa geconfisceerd ³⁵ en door niet nader genoemde Duitse troepen bezet,

---

zijn tot aan de kruising Hoogstraat-Rijksweg werd deze kolonne totaal vernietigd waarbij 12 doden vielen.

³² Gemeentehuis Wolvertem: doos 329: militaire opeisingen: bundels BB2, DA, DB, Opeisingen.

³³ Gemeentehuis Wolvertem: doos 330: inkwartieringen 1940-1944.

³⁴ Uit de correspondentie komen we ook te weten dat het kasteel in onverdeeldheid tot 1933 eigendom was van de notaris met zijn drie kinderen. Elk jaar tussen 15 mei en 30 september werd de villa door de notaris en zijn familie bewoond.

³⁵ De bezettende troepen waren waarschijnlijk “de Hamburgers” zoals ze in het dorp werden genoemd; ze verbleven negen maanden (met hun camions *Deutsche Reichsbahn*) op de gemeente alvorens in juni 1941 naar Rusland te vertrekken. Ze lagen bij burgers en in openbare gebouwen ingekwartierd. Aanvankelijk regelde de plaatselijke *Kommandantur* de inkwartieringen en was er veel verwarring. De vergoedingen stonden nog niet vast en het was niet duidelijk hoeveel de gemeente zelf zou betalen en wat ze kon terugvorderen van het Ministerie van Financiën of de plaatselijke bezetter. Hierin zou beterschap komen met de omzendbrief van 11.11.1940 van secretaris-generaal Plisnier. Hierin werden algemene regels uiteengezet die bij het betalen van Duitse opeisingen (en ook inkwartieringen) in acht moesten worden genomen en waarbij het artikel 52 van de conventie van Den Haag als basis diende. Inkwartieringen werden geregeld door het *Quartieramt* en de uitbetaling van de vergoeding hiervoor liet het *Quartieramt* over aan het gemeentebestuur. Allerlei gerief nodig voor de soldaten en herstellingen of onderhoud aan de door hen gebruikte gebouwen werden door het *Quartieramt* met een opeisingsbevel aan de burgemeester gestuurd en het gemeentebestuur ging vervolgens over tot de opeising

bestaande uit 150 officieren en manschappen met een honderdtal paarden.

In juni of juli 1940 kwam er een *Veterinärkompanie* ³⁶ in het kasteelgoed te liggen. Tot wanneer zijn we niet te weten gekomen maar in augustus 1940 zijn er nog een 20- à 30-tal officieren en soldaten aanwezig.

In december 1940 en januari 1941 ligt hier het 2e *Kolonne Landeschützen Bataillon z.b.V.* van het 576e *Infanterie-Regiment*. ³⁷

Ondertussen heeft de notaris op 28.11.1940 al fel tegen de elektriciteitsmaatschappij E.N.B. geprotesteerd, omdat hij het stroomverbruik moest betalen in plaats van de Duitsers die zijn kasteel bewoonden. Het antwoord van de maatschappij kwam vrij vlug en bepaalde dat:

- (1) voor de bezetting van het kasteel de notaris zich, langs het gemeentebestuur om, tot de staat diende te wenden, en,
- (2) voor de levering van stroom hij éérst zelf E.N.B. moest betalen waarna de staat hem hiervoor zou vergoeden, zowel voor de verwarming, de stroom- als het waterverbruik.

Het E.N.B. werd van in den beginne door de bezetter verplicht om het domein te voorzien van stroom. ³⁸

Voor de verwarming werd de *Gasfabriek van Brussel* aangesproken welke via de maatschappij

---

van de gevraagde stukken of werkluï die hiervoor een opeisingsbon kregen. In de praktijk kwam het erop neer dat de gemeente met de uitbetaling van de vergoedingen voor opeising van gebouwen, goederen en diensten werd belast. Achteraf werd de gemeente dan terugbetaald door het Ministerie van Financiën, Dienst Opeisingen. Enkel opeisingen met een bon waarop de stempel van de plaatselijke *Kommandantur* stond mochten vergoed worden. Dus opgevorderde werkmensen brachten hun onkosten binnen op de gemeente, deze stuurde de bonnen naar de *Nebenstelle Meysse* (in de *villa Brunfaut*) waar een eerste controle gebeurde en vanwaar de bonnen verder doorgestuurd werden naar het *Requisitionsamt* te Brussel.

³⁶ Deze bespande compagnie bestond uit 7/24/203 man en 88 paarden met 21 karren, 1 PKW, 9 LKW en 3 Kräder.

³⁷ Van de 305^e Inf.-Div. opgericht in november 1940. Deze werden verder in België als bezettingstroepen opgesteld. Veldpostnummer was 28.635.

³⁸ Volgens teruggevonden facturen leverde de *Elektriciteitsmaatschappij van Noord-België* uit Mechelen stroom van juni 1940 tot juli 1944. Nog in juni en juli 1944 werden deze facturen met vraag om goedkeuring overgemaakt aan *Mevrouw de Heimleiterin – Mütterheim Wolvertem*.

le Comptoir Charbonnier en *le Technique Moderne du Chauffage* zorgde voor het transport van de kolen. Zo werden tussen november 1941 en maart 1944 1.500 kg hout, 22.000 kg antraciet, 12.830 kg halfvette kolen en 49.500 kg cokes geleverd.

Gedurende de periode 27.02.1941 tot 14.03.1941 bleven er steeds een 15-tal manschappen en een 20-tal paarden aanwezig.

Vervolgens kwamen voor geruime tijd delen van de *306^e Infanterie-Division*³⁹ het kasteel met zijn aanhangsels bevolken.

In april 1941 is er sprake van de *Stab Infanterie Division Nachschub 306* (F.P. 31.767),⁴⁰ in mei de *Kraftwagen-Werkstatt-Zug 306* (F.P. 35.454) met de *6^e leichte Fahrkolonne 306* (F.P. 13.313), in juni de *1^e kleine Kraftwagen Kolonne 306* (F.P. 32.313) en in oktober de *5^e leichte Fahrkolonne* (F.P. 03043).⁴¹

Verdere gegevens hierover vonden we in twee kwartierlijsten:

- o de eerste behandelde de maand juli 1941 en Oberleutnant Frick en Leutnant Heymann zagen toen passeren: in week 1, vier onderofficieren en 38 soldaten; week 2, drie onderofficieren met 35 soldaten; week 3 twee onderofficieren met 33 soldaten en week 4, drie onderofficieren met 34 soldaten. Er stonden heel die maand ook nog 23 paarden in de stallen;
- o de tweede kwartierlijst omvatte de eerste week van augustus 1941 en Heymann is dan schijnbaar bevorderd tot Oberleutnant. Er passeerden toen vier onderofficieren met 34 soldaten en drie onderofficieren met 35 soldaten. Nog steeds zijn er 23 paarden aanwezig maar nu worden er ook nog 20 voertuigen vermeld.

³⁹ Genaamd *Wildsau*. Ze werd opgericht in de sektor Hamm (vandaar de idee in Wolvertem dat het "Hamburgers" waren) in november 1940 en ze kwamen voor opleiding in België vanaf april 1941. Tot december 1942 zorgden ze voor de kustverdediging.

⁴⁰ Tussen 01.05.1941 en 01.07.1941 bestond de *Nachschubdienst* (31.767) hier uit de 1 kleine LKW Kolonne met bezetting 1/3/27, 1 PKW, 11 LKW (3 ton) en 3 Kräder; de *6^e leichte Fahrkolonne* met bezetting 1/3/27, 1 PKW, 2 Kräder en 12 karren voor tweespan (700 kg) en een Werkstatt.

⁴¹ Rond en in het kasteel Goethals te Imde lag in december 1940 de *4^e Kompanie Kraftwagen-Transport-Regiment 602* (F.P. 38.710).

Op 16.07.1942 werd er een staat opgemaakt van hun gereedschappen welke ze overlieten aan het gemeentebestuur en vervolgens vertrokken deze troepen.⁴²

Andere eenheden kwamen nu het domein op te eisen en dit in verband met een kraamkliniek die er zou ingericht worden.

Reeds in april 1942 was *Gauhauptstellenleiter* Linnenbrügger hier een bezoek komen brengen en had meegedeeld dat vanaf 01.05.1942 het kasteel als een hospitaal voor zwangere vrouwen diende ingericht te worden.

Het zou een *Mütterheim der NSV*⁴³ worden.

Ook over werken gedaan onder de Duitse bezetting zijn we goed ingelicht.⁴⁴

Tussen mei 1941 en begin 1942 zien we een stoet van stielmannen passeren: schilders, schrijnwerkers, dakwerkers, bezetters, metsers, loodgieters, behangers, chauffagisten en dit blijft maar voortduren, nog tot het einde der bezetting! Er wordt bijgebouwd en vernieuwd in de aangrenzende boerderij waar de manschappen lagen: onder andere in de paardenstallen, varkenskot, de koestal, tot zelfs een konijnen- en een kiekenkot werd er voorzien.

⁴² Gemeentehuis Wolvertem: doos 330: farde inkwartieringen 1940-1944. Op deze kwartierlijsten werd Dienststelle 13.313 ingeschreven, dus de *6^e leichte Fahrkolonne d. 306. Infanterie-Division* welke op 27.11.1942 op *Bahntransport nach Osten* gezet werd.

⁴³ *Nationalsozialistische Volkswohlfahrt*. Een jaar later zou zijn vrouw hier van een dochter bevallen.

⁴⁴ Gemeentehuis Wolvertem: doos 329 bundel DB, BB1, BB2, BB11 en DC. Zo werd onder andere schrijnwerker Van Hemelrijck uit Imde door het gemeentebestuur steeds gevorderd om reparaties te gaan uitvoeren, nieuwe deuren te plaatsen in de ondergelopen kelder, twee logia-deuren weg te nemen maar de oude glazen te behouden en in de nieuwe deuren te zetten, herstellingen te doen aan de ingangspoort van het paviljoen, richtingaanwijzers te maken voor het verkeer, vijf kasten te maken en een bureaumeubel, een kleeerhanger voor 12 personen, enz.

Voortdurend was men er bezig, ook in de villa waar vanaf maart 1942 de centrale verwarming werd aangepast vermits reeds in september 1940 de opmerking was gemaakt dat de grote verwarmingsketel in slechte staat was; de kleine ketel daarentegen functioneerde nog behoorlijk.

Er werd dus een nieuwe ketel van 30.000 cal geplaatst (die reeds in oktober '42 en januari '43 gerepareerd diende te worden); ook het radiatornet werd uitgebreid en deels vervangen.

Van de grote trap in de inkomhal werd het parket opnieuw opgefrist en de badkamer werd afgezet met faiencetegels en er kwamen dubbele lavabo's en kinderbaden.

Er diende een heelkundige kamer geïnstalleerd te worden, samen met kamers ingericht voor de verpleegsters en de dokter.

Verder werd een nieuw kookfornuis geleverd, een speciale waterpomp en een ijskast.

Op een vraag naar inlichtingen omtrent het kasteel werd op 03.01.1943 geantwoord dat het "*Schloss Nerom (Kinderheim)*" 15 kamers, 3 stallen en 1 garage omvat.

Verschillende keren vroeg de notaris een *Quartierschein* aan de bezetter maar hij werd telkens met een kluitje in het riet verwezen naar de Belgische schatkist omwille dat vanaf de tijd dat het moederhuis hier operationeel was hij zich diende te wenden tot de *Dienst voor Opeisingen van het Ministerie van Financiën*.⁴⁵

---

⁴⁵ Meestal verliep de uitbetaling van de schadevergoeding aan Van Beneden zeer stroef. Vandaar ook zijn vele brieven verstuurd tussen april 1945 en mei 1946 waarin hij klaagt over zijn benadeling ten opzichte van de inwoners van Wolvertem en de niet-uitbetaling van de door hem betaalde stielmannen en kosten. We kunnen ons niet van de indruk ontdoen dat er op het vlak van vergoedingen absolute verwarring heerste: wie wat en waar moest aanvragen en natuurlijk werd er ook overdreven om zo veel mogelijk op te trekken van de staat! Nog in de jaren 1948-1949 werd de notaris een som van 17.855,25 frank uitbetaald voor de periode 01.07.1943 tot 03.09.1944. Anderzijds werd hij reeds in juni 1945 voor de periode 01.04.1943 tot 30.06.1943 uitbetaald. In zitting van 19.12.1944 beslist het schepencollege de achterstallen in de zaak Van Beneden te voldoen volgens het kadastraal inkomen van zijn goed te Nerom. Dit bedroeg 13.000 frank voor het kasteel; 610 frank voor de hof en 780 frank voor de boomgaard. En er wordt aan toegevoegd dat zodra Van Beneden met deze bedragen akkoord gaat, de bescheiden naar het Ministerie van Financiën zullen opgestuurd worden.

Een eerste inlichting hieromtrent vonden we in een schrijven van 26.05.1942 vanwege de *Abteilung 6A* van de *Ortskommandantur Brüssel* aan de burgemeester betreffende de inrichting van een NSV-Heim.

Er dienden verdonkeringsgordijnen voorzien te worden op de eerste en tweede verdieping, het parket op het gelijkvloers diende afgeschrapt en alles moest geschilderd worden; verder moesten de water- en lichtleidingen gecontroleerd, een aansluiting diende gemaakt voor de nieuwe badkamer met plaatsing van twee nieuwe wasbekkens; ook de verwarmingsketel diende gecontroleerd en de radiators uitgebreid met vier eenheden op het eerste en twee eenheden op de tweede verdieping.

Alles diende zo snel mogelijk, en zeker voor 10.06.1942 in orde gebracht.

En de bestellingen gaan door: op 07.07.1942 vraagt het *2^e Kriegslazarett – Abteilung 614* voor het *Frauenstation in Wolverthem* een wasketel van 150 liter voor verwarming met kolen, op 24.09.1942 een kleine wasketel, op 23.10.1942 een wasmachine, een wringmachine, een wrangel en drie badkuipen om linnen van 25 bedden te wassen en nog in dezelfde maand werd door de firma Siemens uit Brussel een ijskast geleverd.

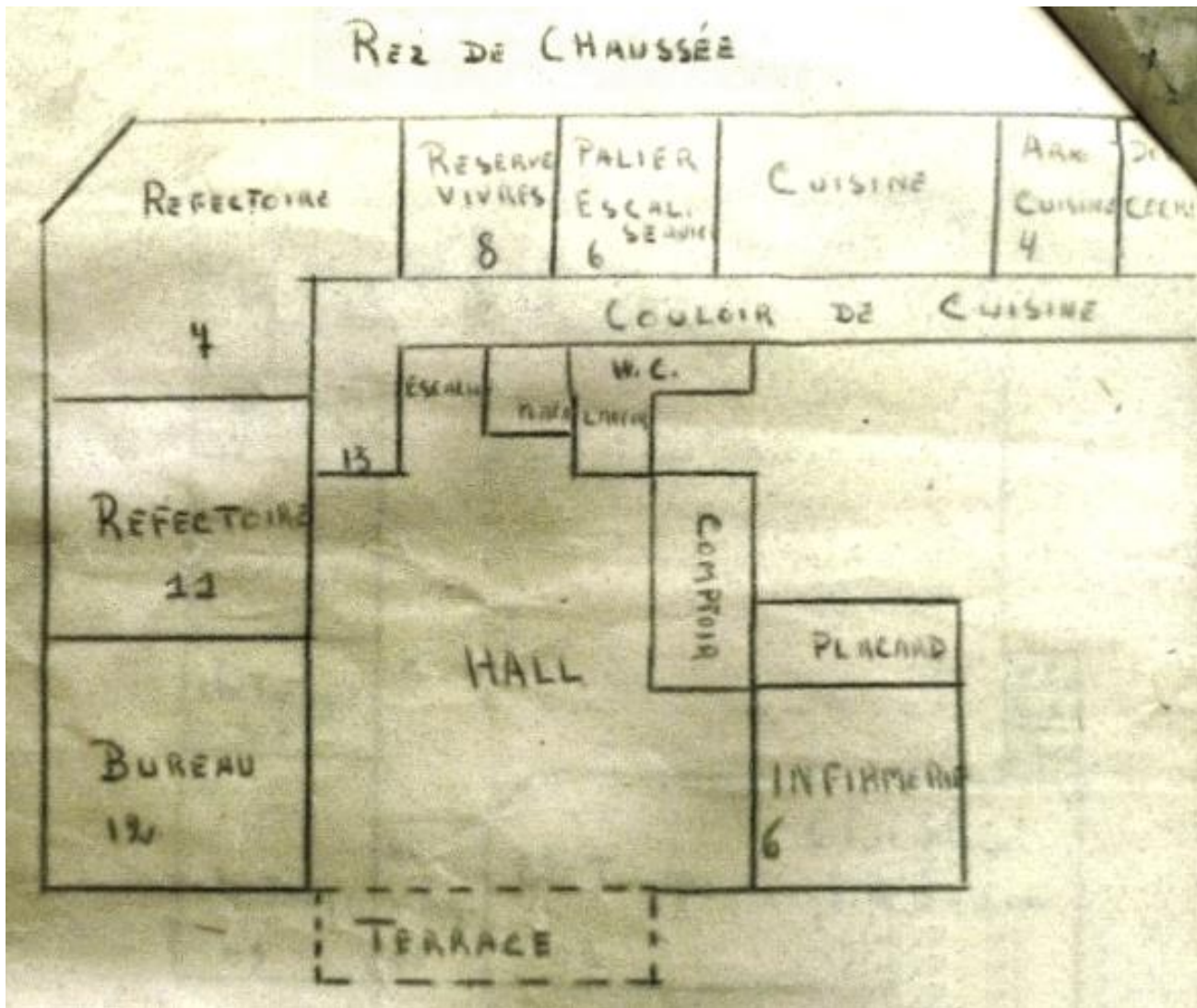
Maison De Jaegher uit Brussel is er niet weg te denken: ze dienden 45 sloten te vervangen, kasten te voorzien van sloten, 111 sleutels te leveren, 20 handdoekdragers te monteren, rolluiken te repareren, het ijzeren hek aan het poortgebouw en de centrale verwarming (nog maar eens) te herstellen, enz.

Schrijnwerkers hadden er hun handen vol met het repareren en vervangen van allerhande kasten, vensterramen, blinden en rolluiken.

Een factuur van Sanitel Emelinckx uit Brussel dd. 10.07.1942 meldt werken voor loodgieterij in de badkamer, aanleg van elektrische voorzieningen in de kamer heelkunde en nazicht van de centrale verwarming.

---

⁴⁶ Het wordt ook nog vermeld als *Kinderheim, Frauenstation* en *Entbindungsheim*. We vonden zelfs een reparatiebon dd. 12.05.1941 van schrijnwerker Van Hemelrijk opgemaakt voor de *Dienststelle Kinderheim Wolverthem*.

Grondplan van het gebouw in de periode van het Mütterheim.

Ondertussen was op het poortgebouw in augustus 1942 een groot bord opgehangen met in gotische letters het woord "Mütterheim".

Vanop de autostrade was dit paneel goed zichtbaar en zodoende was de villa goed lokaliseerbaar vermits ze verstopt lag achter de bomen van het park.

Onderzoek door de Vlaamse kinderarts Yves Louis bracht door correspondentie uit augustus 1942 aan het licht dat dit Heim ⁴⁷ opgericht werd in

⁴⁷ Het was Oberstabsarzt Dr. Holm en Reichsgesundheitsführer Leonardo Conti met zijn moeder Nanna Conti-Pauli, hoofd van de vroedvrouwenorganisatie die hier directe controle hadden over het functioneren van de vroedvrouwen en de benoeming van de Heimleiterin; direktieven uitvaardigden en er zich volledig voor inzetten samen met de Vlaamse professor Daels en zijn medewerkster Adèle Vankerckhove, directrice van de provinciale school voor verpleegkunde te Gent op wiens voorspraak

afwachting van de openstelling van het Mütterheim Wégimont in de Ardennen.

Hieruit bleek eveneens dat Nanna Conti betrokken was bij de personeelsbezetting van het Mütterheim-Wolvertem vermits ze al vlug uit Oslo Frau Budzies, de hoofdvroedvrouw (Heimleiterin) van het Mütterheim-Oslo naar Wolvertem liet overkomen.

er ook Vlaamse vroedvrouwen in het Neromhof-Wolvertem werden tewerkgesteld. In het archief van de bezettingslegers voor België en Noord-Frankrijk te Parijs zitten onder andere rekeningen en facturen van schilders en aannemers betreffende het in gereedheid brengen van het heem; rekeningen van melkleveringen door de melkfabriek van Londerzeel; brieven aan dokter Holm, de hoogste gezondheidsofficier in België, met vraag om te mogen bevallen in Wolvertem. Bezielers van het Mütterheim waren dus Leonardo en Nanna Conti en prof. dr. Daels van Gent (Multidisciplinair tijdschrift stichting Auschwitz, nr. 112, juni 2012 en Archives Nationales de Paris: AJ/40/60, brief van 13 03 1943).

Door haar misprijzend gedrag tegenover Vlaamse vrouwen en verpleegsters werd ze al vlug vervangen door een Vlaamse vroedvrouw en vervolgens door de Duitse Frau Liebig.

Van september 1942 tot juli 1943 wordt Frau Hahlweg hier als *Heimleiterin* vermeld. Soms, in maart, juli en augustus 1943, ondertekent (in opdracht) ook ene Frau Haberhauh.

In het begin (en zeker tot 04.03.1943) kwam voor elke bevalling een vroedvrouw vanuit het Brugmann-ziekenhuis naar Nerom maar al snel waren er permanent vroedvrouwen aanwezig.

De moeders en kinderen werden volgens strikte hygiënische en medische normen verzorgd, begeleid door een vroedvrouw en bijgestaan door artsen.

Op 23.11.1942 werd het eerste kindje hier geboren en daarna kwamen hier nog vier aanstaande moeders toe.

Op 18.12.1942, putje winter, was de centrale verwarming weer stuk en de firma De Jaegher uit Brussel wordt verzocht de grote ketel te komen repareren en eveneens de reeds bestelde tweede ketel te monteren en in werking te stellen.

Op 13.03.1943 wordt er weer een schilder gevraagd voor het *Mütterheim* en op 05.05.1943 een installateur om in de zuigelingenkamer een badkuip te komen aansluiten en een gootsteen te plaatsen om wasbekkens uit te gieten.

Op 23.12.1943 vinden we een schrijven van de NSDAP betreffende bouwveranderingen welke moeten gedaan worden aan het "*NSV-Entbindungsheim Chateau Nerom*".

Vermits de gemeente er nog niet mee is begonnen, wordt de *Technische Kompanie (Hb) 54* ingeschakeld om de werken bij hoogdringendheid in eigen regie aan te vatten en anderzijds een aannemer aan te stellen. De veranderingen werden op 27.02.1944 voor 15.000 RM of 187.500 BF goedgekeurd. Een brief van 09.02.1944 vermeldt "*... dass in dem Mütterheim Wolvertem nur reichs- und volksdeutsche Frauen unterbracht sind*".⁴⁸

In recente krantenartikels hieromtrent wordt geschreven dat voornamelijk NSV- ongetrouwde moeders hier werden toegelaten om te bevallen

⁴⁸ Brieven van 23.11.1942, 23.12.1943, 12.01.1944, 09.02.1944 en 02.03.1944.

en dat Belgische en andere aanstaande moeders zich naar Wégimont dienden te begeven.

Slechts een paar dozijn kinderen zouden hier geboren zijn. Volgens het onderzoek van dokter Yves Louis uit Ronse stopten de laatste door hem gevonden archieven in verband met *Mütterheim Nerom* op 22.10.1943.

Daarentegen vonden wij nog meerdere opvorderingen onder andere voor een elektriker om op 17 en 18.07.1944 werken nog uit te voeren en materiaal te leveren.⁴⁹

Het laatst ons bekende kind werd er op 21.08.1944 geboren. Zelfs nog tot 01.09.1944 schijnt het Moederhuis bezet te zijn geweest.

Verder menen we te mogen zeggen dat er tot 03.09.1944 ook nog militaire bezetting moet geweest zijn vermits in een brief van de burgemeester van Wolvertem aan het Ministerie van Financiën, gedateerd 06.02.1945, er sprake is van een begeleidende "*... staat van nog uit te betalen sommen aan de heer Van Beneden voor de bezetting door de Duitschers van zijn kasteel te Nerom voor de periode strekkende van 1 Augustus 1943 tot en met 3 September 1944*".

Over de veranderingswerken onder de Duitse bezetting zijn we dus goed ingelicht.⁵⁰

Herstellingswerken werden meestal door Brusselse firma's⁵¹ uitgevoerd, maar ook mensen van het dorp werden opgeëist om er te werken en

⁴⁹ Gemeentearchief Wolvertem. We kunnen ook tegenspreken dat het "een kweekschool voor SS-kinderen" was: op 39 gekende bevallingen in het *Mütterheim* worden er maar 7 opgegeven met als vader een SS-er, waarvan er dan nog 6 gehuwd waren met de moeder; er werden slechts 9 ongehuwde moeders geteld en het waren niet alleen Duitse vrouwen maar we vonden er ook 20 Belgische, 4 Franse, 1 Nederlandse, 1 Poolse, 2 Hongaarse en 1 Luxemburgse. Wel zijn de geboortefiches in de Archives Nationales de Paris nog niet onderzocht: dr. Yves Louis vermeldt nog twee bevallingen te hebben gevonden in november 1942.

⁵⁰ Gemeentehuis Wolvertem: doos 329 bundel DB, BB1, BB2, BB11 en DC.

⁵¹ Gemeentehuis Wolvertem: doos 330: farde inkwartieringen Duitse legers 1940-1944. Herstellen van de grote verwarmingsketel, reparaties aan deuren, vensters en poorten, plaatsen van 46 sloten op de binnendeuren en 6 grendels, nazien en herstel van de centrale verwarming, herstel van het waterreservoir, ontstoppen van de toiletten met demontage en montage van de toestellen, enz., telkens met twee stielmannen.

materiaal te leveren voor de inrichting van de opgeëiste lokalen. De rekeningen diende men te bezorgen aan het gemeentebestuur.

Een aannemer uit Wolvertem werd op 10.11.1943 door de *Heeresbaudienststelle* verplicht bouwwerken uit te voeren in de gebouwen waar militairen ingekwartierd lagen.

Half 1944 gaat alles nog zijn gewone gangetje want we lezen “... *il y a une huitaine de jours, l'entrepreneur que j'ai rencontré à l'entrée m'a dit qu'il était occupé à démolir les écuries, étables et dépendances pour en faire des chambres à coucher*”⁵².

In de zomer van 1943 informeerde de notaris bij de Duitse overheid⁵³ of hij toelating kreeg om het nagras, het hooi en het fruit te mogen ophalen (uit latere brieven blijkt dat hij trachtte hiervoor schadevergoeding te bekomen van de Belgische staat vermits hij de opbrengsten ervan op 50.000 frank raamde⁵⁴; hij klaagde hierin ook dat de paarden de boomgaarden vernietigden en de fruitbomen beschadigden; ook werden bij oefeningen de paarden door de vijver gedreven⁵⁵). Al vlug kreeg hij een schriftelijke weigering van *Oberstbarzt* Holm die hem schreef dat zijn kasteel en de omgeving waren opgeëist en dat hij ook voor het jaar 1943 niet het recht had hier te komen.⁵⁶

⁵² Brief van notaris Van Beneden dd. 26.05.1944.

⁵³ Brief van notaris Van Beneden dd. 24.06.1943.

⁵⁴ In zijn brief van 18.08.1944 is dit bedrag reeds opgelopen tot 70.000 frank!

⁵⁵ Ondanks het verbod speelden omwonende jongeren toch in het domein of op de vijver en haalden er kwajongensstreken uit; dikwijls kregen ze dan *Schwester Hannah* of één der dokters achter zich aan maar ze waren ze steeds te vlug af.

⁵⁶ Ook de twee voorgaande jaren mocht de notaris zijn goed niet binnengaan. In verband met latere vergoedingen voor de bezetting informeerde het Ministerie van Financiën notaris Van Beneden dat door onderricht van 17.12.1940 de opeisingen van logementen en inkwartieringen van troepen ten laste werden gelegd van de Belgische staat; de Conventie van Den Haag regelde het beginsel der opeisingen in artikel 52: zo mocht de vijand overgaan tot opeisingen maar had de plicht om opeisingen voor het onderhoud van het bezettingsleger te vergoeden. Voorlopig zouden de betalingen door de gemeenten gedaan worden voor (1) de logementen; (2) de benodigdheden van de huisraad in de logementen; (3) de werken nodig om de logies bewoonbaar te maken; en, (4) de personen die opgeëist werden om werken voor de bezetter uit te voeren. Zo

Het oogsten van de toemaat en het hooi werd uitgegeven aan Nieuwe Orde-gezinde boeren uit Wolvertem.⁵⁷

De geallieerde bezetting (Engelsen en Belgen) 1944 - 1946

Zondagavond 03.09.1944 was het dan zover.

Engelse tanks kwamen uit de Oppemstraat gereden en botsten op een terugtrekkende kolonne Duitsers waardoor een schermutseling ontstond met zes Duitse gesneuvelden tot gevolg. Slechts enkele uren tevoren had men nog Duitse soldaten in de Neromstraat richting Paddegatstraat en Ramsdonk gezien. Het zou best kunnen dat dit de bezetting was van het kasteel. Ook het Brugmann hospitaal te Jette werd nog op 03.09.1944 geëvacueerd!⁵⁸

De geallieerde bezetting⁵⁹ verliep minder gunstig voor het kasteel Neromhof want we zien notaris

vonden we in het archief dat de eerste twee trimesters van 1943 werden uitbetaald.

⁵⁷ Gesprek met de betrokkenen.

⁵⁸ Hoe verwarrend het er in die periode administratief aan toeging komen we te weten uit een kaartje dd. 13.09.1944 afkomstig van de dienst *L' Auxiliaire Electrique et Centrale Médicale* geadresseerd aan *Madame Halweg*: “*nous vous prions de bien vouloir nous informer si vous désirez prolonger la location de pèse-bébés loué à N.S.D.P. (contrat 772 du 20.01.44, échéance 20.9)*”. Waarschijnlijk bedoelde men met NSDP de NSDAP.

⁵⁹ Sommige stukken uit het schadedossier spreken van een bezetting door het Engels Leger samen met Belgen onder Engels bevel van 03.09.1944 tot 08.11.1945 en daarna het Belgisch leger van 08.11.1945 tot 18.06.1946 terwijl andere stukken als data opgeven: september 1944 tot november 1945 bezetting door Engelse soldaten en van december 1945 tot 18.06.1946 door Belgische soldaten onder Engels bevel. Verder schrijft men dat er niets werd onderhouden.

Van Beneden op 29.12.1944 z'n beklag doen voor heel wat schade aangericht door een 70-tal ingekwartierde Engelse militairen "*met hun camions en voituren*".

Ook nu werden er weer stielmannen gevorderd om reparaties aan het kasteel te doen, onder andere in maart 1945 een loodgieter.

Uit het bundel DC leren we dat het kasteel ononderbroken door de geallieerden tussen 06.09.1944 en 18.06.1946 bezet is geweest.⁶⁰

Belgische soldaten lagen er gedurende gans de maand december 1945 ingekwartierd.⁶¹

Op 01 04 1945 vraagt de notaris aan het Ministerie van Financiën hem de vergoeding te willen uitbetalen en reeds op 06.04.1945 schrijft hij aan het gemeentebestuur dat het Ministerie hem meldde dat er twee soorten vergoedingen⁶² bestaan:

- (1) de vergoeding voor alleen militaire opvoedingen, en,
- (2) de vergoeding voor hospitalen en moederhuizen.

Uit deze brief blijkt ook dat onmiddellijk na het vertrek van de Duitsers,⁶³ Engelse soldaten het goed betrokken. Uit latere brieven zal blijken dat niet alleen Engelse, maar ook Belgische soldaten -

---

⁶⁰ Met misschien een onderbreking in oktober 1944 want we vonden hier geen papieren van terug. De bezettende troepen waren de *1022 Cie T. Au.* en stonden onder leiding van majoor Stacquet.

⁶¹ Brief van 07.09.1948; deze van 29.05.1947 spreekt van inkwartiering vanaf 09.11.1945.

⁶² Omzendbrieven van het O.M.A. (*Office of Mutual Aid*) van maart en oktober 1945 vermelden dat in verband met de vergoeding voor Belgische troepen er een onderscheid diende gemaakt tussen Belgische troepen onder Engels bevel en Belgische troepen rechtstreeks afhankelijk van het Ministerie van Landbouw. Betreffende het *Mütterheim*: dit viel niet onder de verordening van 17.12.1940 omdat het vrouwen betrof welke niet tot de *Wehrmacht* behoorden. Dus weerom verwarring alom voor de personen die een vergoeding dienden aan te vragen (brieven Van Beneden van oktober en december 1945: volgens de eerste brief waren er maar vier of vijf bevallingen geweest, volgens de tweede brief al zes of zeven! maar Van Beneden stelt dat hij toch een vergoeding voor deze periode dient te ontvangen vermits in het kasteel ook Duitse soldaten -zij het in kleiner aantal- aanwezig waren.

⁶³ "... *restés jusqu'à la dernière minute*"; een andere brief dd. 07.09.1944 schrijft: "... *en verlaten door hun over eenige dagen...*".

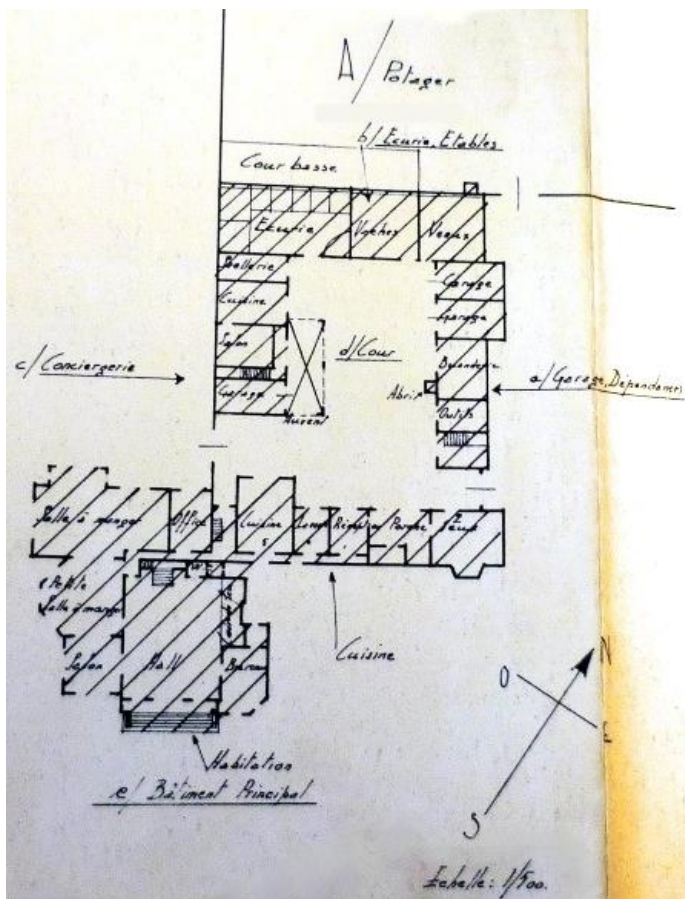
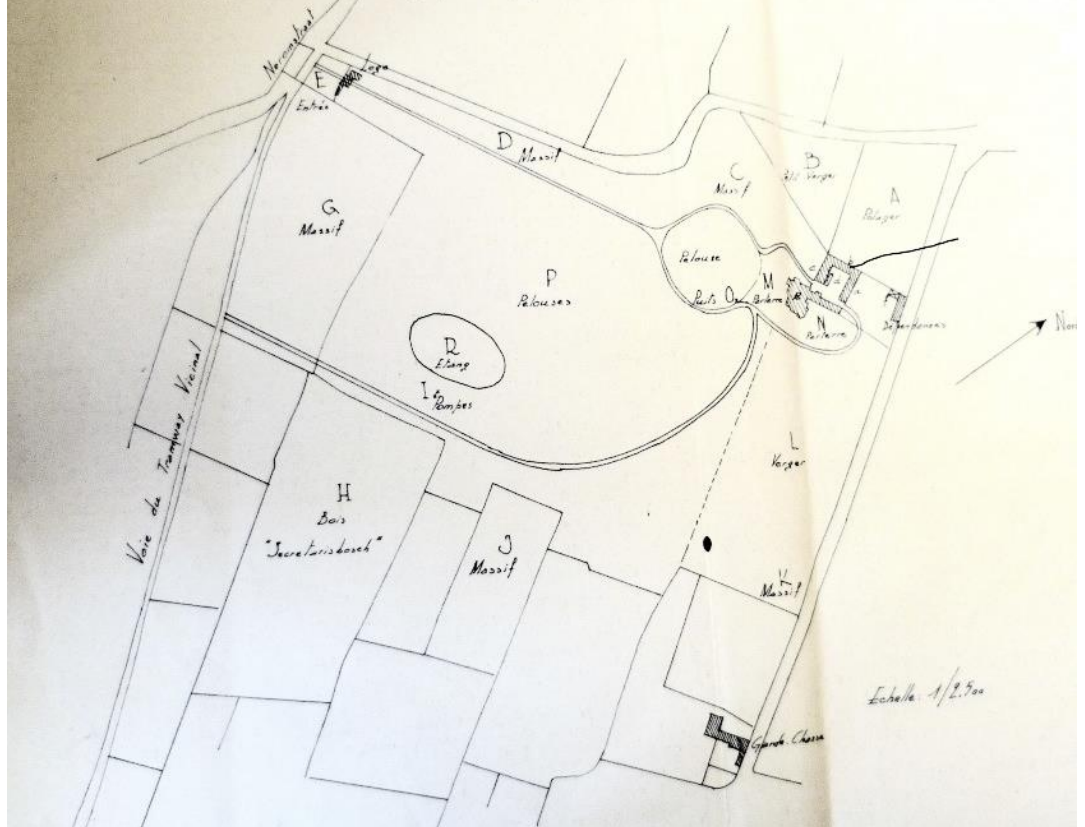
in tegenstelling tot de Duitsers- er een serieuze ravage hadden aangericht.⁶⁴

---

⁶⁴ Brieven van 29.12.1944 (Van Beneden) en 30.07.1957 (Van de Velde). Hierin is sprake van erge schade door de geallieerde troepen zowel aan de roerende als aan de onroerende goederen van het kasteel. Volgens omwonenden werden er bij de bevrijding grote legertenten opgericht in de boomgaarden maar enorme schade was er niet te zien geweest, zelden kwam er een camion door het poortgebouw; er werd namelijk sterk overdreven om van de staat zo veel mogelijk oorlogsschade te kunnen recupereren. Na het vertrek van de bezetter ging de lokale bevolking wel met een deel van de inboedel aan de haal (hetwelk gedeeltelijk werd teruggegeven).

CHATEAU DE NEROM A WOLVERTHEM

beide:
grondplannen
situatie augustus 1945
(ARA-2 doos 7106 ref. 2.095.909)

Een brief van 16.07.1945 laat blijken dat er in het kasteel en zijn aanhangsels nog talrijke Engelse soldaten en camions aanwezig zijn maar op 18.06.1946 liep de opeising ten einde en de notaris kon vanaf dan vrij beschikken over zijn kasteel.⁶⁵

Vermits alles werd vrijgegeven werd de inventaris uit 1945 bovengehaald en in 1946 werd in een nieuwe inventaris vermeld datgene wat in het kasteel door de 1022 Cie T /Au en 1022 G.T. Coy-Pon B zoal vernield was geworden.

We constateren eveneens dat Van de Velde hierin als eigenaar ⁶⁶ wordt vernoemd; op een begeleidend visitekaartje dd. 01.06.1945 noteert Van de Velde dat hij deze inventaris niet wenst te ondertekenen vermits hij hem zelf niet had samengesteld.⁶⁷

---

⁶⁵ Brief van 23.08.1948. Nog in 1952 en 1953 vinden we brieven door het gemeentebestuur gericht aan René Van Beneden, eveneens notaris, waarin hem wordt gevraagd om aan de *Dienst voor Onderlinge Hulpverlening* (O.M.A.), Belliardstraat te Brussel, een ingesloten vragenlijst te laten geworden in verband met de uitkeringen voor oorlogsschade; bij niet reageren hierop zou dit aanzien worden als een afzien van alle schade-eisen. En zelfs nog in juli 1957 wordt Van de Velde door de burgemeester op de hoogte gebracht dat er een militaire schatter samen met de veldwachter van Wolvertem zal komen om “*de zeer belangrijke schade*” (sic) aan de roerende en onroerende goederen vast te stellen!

⁶⁶ In het dossier van vergoeding voor oorlogsschade wordt Van de Velde vernoemd als bijzonder gevolmachtigde in het bezit van een geregistreerde procuratie en *co-propriétaire* door een *bail emphythéotique* (erfpacht) met optie tot aankoop van de villa; dit bepaalt dan dat gans het domein zijn eigendom werd voor 27 jaar en hij er gebouwen mocht oprichten waarvoor hij wel de belasting inherent aan het goed moest betalen, de huurpacht diende hij aan Van Beneden te betalen en alle herstellingswerken mocht hij zelf laten uitvoeren. Op het einde gaat het eigendomsrecht van de door Van de Velde opgerichte villa dan terug naar de oorspronkelijke eigenaar van het goed en, tenzij de partijen anders overeen kwamen, is er geen vergoeding verschuldigd. De erfpachter diende zowel de registratierechten te betalen alsook het K.I. Hierdoor kunnen we verstaan dat de familie Van de Velde in 1975 besloot het goed te verlaten vermits de erfpacht van 27 jaar dan afgelopen was en we verstaan nu eveneens dat het plan van de villa Neromhof Van de Velde als eigenaar vermeld.

⁶⁷ Doos 326: inventarissen dd. 25.08.1945 en 01.06.1946 met summier plattegronden van de villa. Vernield en beschadigd waren stukken van de lambrisering, de muren, de twee schouwen, de vensters, een buffetkast, een schuifraam, de trapleuning, de vloer

Tot 30.11.1945 werden er 12.827 frank inkwartieringsvergoedingen betaald aan Van Beneden voor de perioden 04.09.1944 tot 31.05.1945, 01.06.1945 tot 08.11.1945, en 09.11.1945 tot 30.11.1945; en, er 24.947 frank vergoeding voor inkwartiering voor de periode ante 19.02.1944 werd toegestaan (zie brief van 17.01.1945 en 19.02.1945).

Deze vergoedingen dienden aangevraagd te worden aan de *Dienst voor Opeisingen van het Ministerie van Financiën*, Wetstraat 82 te Brussel en deze keerde dan het bedrag uit aan het gemeentebestuur van Wolvertem dat op zijn beurt notaris Van Beneden diende te betalen.

Vanaf 01.12.1945 tot 18.06.1946 moesten de vergoedingen betreffende de bezetting door het Belgisch leger ⁶⁸, zelfs indien onder Engels bevel, aangevraagd te worden bij het Ministerie van Landsverdediging, Jozef II straat 79 te Brussel. De eigenaar had hiervoor recht op 13.960 fr maar deze som was nog niet doorgestort.

De periode Van de Velde 1947 - 1975

Vanaf maart 1947 tot 1951 vinden we een berg correspondentie terug tussen de aanstaande bewoner Aimé Van de Velde enerzijds en het gemeentebestuur en andere instanties anderzijds met betrekking tot de uitbetalingen voor oorlogsschade die schijnbaar mislopen zijn.⁶⁹

---

in de keuken, lavabo's waren afgerukt en delen van het plafond waren verbrand. Verder was een radiator verdwenen samen met twee hertenkoppen.

⁶⁸ In een brief dd. 29.05.1947 schrijft Van de Velde dat het Belgisch leger het kasteel Van Beneden bezette vanaf 09.11.1945! Uit een brief van het C.R.B. (Centraal Rekenbureau) Antwerpen dd. 07.09.1948, weten we dat gans de maand december 1945 er 40 Belgische soldaten ingekwartierd lagen.

⁶⁹ Brief van 28.03.1947. In een brief van 12.04.1949 schrijft de burgemeester aan de belastingdiensten in verband met verkeerd gelopen aanslagen en uitbetalingen: “... *om te kunnen voldoen aan de vraag ons gesteld door een persoon (Van de Velde) die achteraf de vergoedingen van het gebouw dat hij thans bezit dient te regelen met de vroegere eigenaar (Van Beneden)*”. Hieruit begrijpen we dat zelfs de burgemeester de wettelijke eigenaar niet kende of wou kennen vermits hij in een brief dd. 23.03.1949 expliciet schreef dat Van Beneden de eigenaar is van het kasteel

Hij schrijft onder andere dat de notaris hem belaste met de verdediging van hun beider belangen (bij het Ministerie van Financiën) en deelt mee dat het kasteel tot 31.05.1946 bezet was. Op 29.05.1947 schrijft hij dat het Ministerie van Financiën hem liet weten dat het kasteel Van Beneden vanaf 09.11.1945 door het Belgisch leger bezet was. Uit een andere brief (07.09.1948) weten we dan weer dat tussen 01 en 31.12.1945 er 40 Belgische soldaten ingekwartierd waren.

Omdat de villa sterk beschadigd uit de tweede wereldoorlog was gekomen liet Van de Velde het geteisterde landhuis slopen door aannemer Van de Sande en vervangen door de huidige villa.⁷⁰

Sommige aannemers werden nog tijdens de heropbouwwerken ontslagen wegens malafide praktijken, anderen dienden hun werk te herbeginnen omdat Van de Velde er niet tevreden over was.

Omstreeks 1947 was Van de Velde (*Le Chantier Houiller Van de Velde & De Boe*),⁷¹ handelaar in steenkool en verwarmingsketels van het merk Cerac, erfpachter geworden en liet er de huidige villa (1947-1948) in Engelse stijl bouwen.

Hiervoor had hij bij de gemeente op 24.06.1947 een bouwaanvraag ingediend die drie punten omvatte:

- (1) afbraak van het bijgebouw opgericht onder de Duitse bezetting;
- (2) afbraak van de bouwvallige muren die erg beschadigd waren door oorlogsfeiten met opbouw dezer op dezelfde fundering, en,

---

(hieronder te verstaan de drie gebouwen van het complex en niet alleen de villa) en in deze brief wordt ook vermeld dat het kasteel is afgebroken.

⁷⁰ Wat betreft het gezegde dat de villa zou afgebrand geweest zijn, kunnen we zeggen dat slechts een brandje in een der kamers en in het torentje heeft gewoed. In de volksmond doet echter de ronde dat Van de Velde oorlogsschade ingeroepen heeft om de huidige villa Neromhof te kunnen optrekken. (Kadaster Vlaams-Brabant, kadastrale opmetingsschets Wolvertem 1949-6. Stedebouwkundige vergunningen 1947-1948, dossier 76 met toelating dd. 22.07.1947 en dossier 109 met toelating dd. 24.09.1947.)

⁷¹ *Le Chantier Houiller*, een werkplaats voor de verdeling van steenkool en antraciet, werd in 1923 aan de Werkhuizenkaai te Laken opgericht. Of het wagenpark van circa honderd wagens eigendom van Van de Velde was hebben we niet kunnen achterhalen.

- (3) het verlagen van het dak en vervangen van de beschadigde deuren en ramen.

In openbare zitting van 22.07.1947 wordt deze aanvraag omschreven als volgt:

- (1) idem als hoger;
- (2) idem als hoger, maar van punt (3) is er geen sprake meer.

De aanvraag wordt door de gemeente goedgekeurd maar het antwoord van Stedebouw wordt hier blanco (niet ingevuld) gelaten.

In openbare zitting van 18.10.1947 vraagt Van de Velde een toelating voor het plaatsen van een muur rond het paviljoen wat eveneens wordt goedgekeurd, ook door Stedebouw deze keer!⁷²

Maar met zijn bouwaanvraag is het schijnbaar mislopen want op 12.12.1947 reageert architect-urbanist Van Dooren uit Sterrebeek: de werken dienen stilgelegd te worden omdat er gebouwd werd zonder voorafgaande aanvraag, behalve voor het paviljoen waarvoor op 17.10.1947 een aanvraag was ingediend om er een afsluiting rond te bouwen

Op 31.12 van dat jaar verklaarde ook het Bestuur van Stedebouw dat er een inbreuk was gedaan op de bouwaanvraag.

Gevolg was dat Van de Velde op 13.01.1948 een nieuwe bouwaanvraag zal indienen (waarvan we de goedkeuring door Stedebouw niet terugvonden) en schijnbaar met goed gevolg want in juli 1949 komt de familie er haar intrek nemen. Ook de huidige vervallen serres in de moestuin werden in 1949 door Van de Velde opgericht.

Van de Velde was nu wel schijnbaar eigenaar geworden maar de dienst uitbetalingen voor geleden oorlogsschade zal dit niet geweten hebben wat aangetoond wordt door de menigvuldige brieven (zie hoger)⁷³ door Van de Velde gericht aan het gemeentebestuur van Wolvertem waarin hij er op wijst dat 12.827 frank ten onrechte is uitbetaald geweest aan notaris Van Beneden.

Nochtans had hij reeds op 28.03.1947 aan het gemeentebestuur gemeld dat de notaris hem had

---

⁷² Register der beraadslagingen schepencollege bouwaanvragen.

⁷³ Bundel opeisingen Van de Velde: doos 329, brieven van 30.07.1948; 11.08.1948 en 14.09.1948. Deze doos bevat de volledige correspondentie periode 1945-1951 tussen Van de Velde, het Gemeentebestuur, het Ministerie van Landsverdediging, het Ministerie van Financiën, het C.R.B.

belast met de verdediging van hun beider belangen inzake uitkeringen.⁷⁴

Een brief dd. 23.03.1949, uitgaande van het gemeentebestuur,⁷⁵ spreekt van “*het afgebroken kasteel waar nu een nieuw wordt opgericht*” (schijnbaar met deels gerecupereerd materiaal) maar wie de opdracht tot afbraak gaf wist men hier niet te vertellen.

Op 25 mei daaropvolgend wil het Ministerie van Financiën, Dienst Opeisingen, in verband met de werken welke tijdens de Duitse bezetting werden gedaan, weten of:

- (1) deze zich nog ter plaatse bevonden op het moment dat de villa werd afgebroken;
- (2) wat er met het afbraakmateriaal gebeurde;
- (3) wie bevel gaf om het kasteel af te breken; en,

---

⁷⁴ Zo vinden we een brief gedateerd 23.08.1948 van het gemeentebestuur aan Van de Velde waarin wordt gesteld dat de opeising van het kasteel Van Beneden ten einde liep op 18.06.1946 en dat de notaris dan vrij kon beschikken; op 01.08.1947 was hem voor de periode van 01.06.1945 tot 08.11.1945 reeds 12.827 frank uitbetaald geworden; tot 30.11.1945 was dus alles aan Van Beneden uitbetaald geweest en voor hem restten nog de periode 01.12.1945 tot 18.06.1946. Bij doorname dezer correspondentie blijkt dat de verschillende diensten van uitkering voor oorlogsschade (dienst comptabiliteit O.M.A., Tervurenlaan Brussel; dienst voor opeisingen, Wetstraat Brussel; dienst voor regeling der verhuring aan de Geallieerden, Ministerie van Landsverdediging, Jozef II straat Brussel; dienst Thesaurie van het Ministerie van Financiën) zeker niet samenwerkten zodat verkeerd gerichte aanvragen steeds naar de gemeente werden teruggestuurd. Maar hier wist men schijnbaar ook niet goed meer tot welke instantie men zich hoefde te wenden. Wat wel opvalt is dat verzonden brieven steeds binnen een paar dagen ter plaatse waren en ook onmiddellijk werden beantwoord. Komt hier nog bij dat in deze verwarrende periode het Neromhof door notaris Van Beneden in erfpacht werd gegeven aan de industrieel Aimé Van de Velde. Het gemeentebestuur is echter ook niet vrij van zonden vermits vraagstellingen door zowel Van Beneden als Van de Velde, aantonen dat het Ministerie van Financiën hen antwoordde dat de nodige opeisingsbons en modellen 13 hun wel degelijk door de gemeente waren bezorgd geworden, dat ze reeds het bevel tot betaling hadden doorgegeven en dat deze betaling ook aan het gemeentebestuur is overgemaakt geworden (brieven van 16.07.1945 en 10.08.1945). Zo kreeg Van de Velde van het Ministerie van Financiën reeds op 29.04.1947 een brief waaruit bleek dat dit Ministerie de dienst comptabiliteit verzocht om voor de periode 06.09.1944 tot 08.11.1945 in totaal 35.513 frank vrij te geven; voor de periode 09.11.1945 tot 31.05.1946 diende men zich dan weer te wenden tot de dienst voor regeling en verhuring aan de Geallieerden.

⁷⁵ Gemeentehuis Wolvertem: correspondentieregister.

(4) wie de aannemer hiervan was.

Waarschijnlijk voelde men op het ministerie dat hier iets niet klopte!

Het dossier oorlogsschade ⁷⁶

In dit overwegend Franstalig dossier komen zowel Van de Velde als Van Beneden voor.

Beiden moeten elkaar reeds gekend hebben voor de oorlog vermits Van de Velde in juni 1923 zijn huwelijkscontract had laten opmaken door Van Beneden.

Op 05.01.1948 verklaart Van de Velde in het dossier als mede-eigenaar en speciaal gevolmachtigde rechthebbende te zijn op schadevergoeding. De details hiervan vinden we in de zeer interessante *intercalaires* uit dit dossier. Proces-verbaal werd opgesteld door de landmeters-experten Crétins en de Caerlé.

De gebouwen werden ingeschreven als zijnde 21 jaar oud, in goede staat en met een waarde van 3 miljoen francs per 31.08.1919; de huurwaarde werd geschat op 75.000 francs (K.I. 24.940). De waarde van de meubelen voor de oorlog werd op 175.000 francs geschat. Voor de bebouwde onroerende goederen wordt 552.712 francs gevraagd en voor de roerende goederen stelt men 141.350 francs voorop met tussen haakjes “(*vins non compris*)”. En ze vermelden erbij dat gezien de toestand van beschadiging, vanaf 1946 reeds begonnen werd met de afbraakwerken in regie. Het ereloon van beide schatters bedroeg voor vier dagen 47.085 francs!

Er worden enkele zeer mooie foto's van het kasteel uit de periode 1930-1940 bijgevoegd alsook foto's genomen in 1945 van de vernielingen aan en in de villa.

Mijns inziens waren deze laatste niet van die aard om gans het gebouw af te breken.

Uit de formulieren van schadeberekening leren we ook de indeling van het domein kennen: 61 are moestuin bevatten 193 laagstam bomen waaronder 149 leibomen en 44 pyramidals; de kleine boomgaard was 40 are groot en was beplant met 450 leibomen waarvan 400 perelaars, opgesteld in een haag van twee rijen van 100 m lengte en 150 appelaars in een rij van 100 m

---

⁷⁶ ARA-2 Brussel: Ministerie Wederopbouw Provincie Brabant: 2.095.909, 2.336.706.

lengte; de grote boomgaard bevatte 120 hoogstam bomen van dertig jaar oud; in het bos dienden 20 canada's, 15 essen en 15 eiken gekapt te worden; in het *massif* (dicht gewas) diende men 25 appelaars, 65 dennen, 7 eiken, 4 essen en 3 canada's te vervangen; de *parterre* voor de woonst diende opnieuw beplant met sierplanten en opzij van de woonst moest nieuw gazon en plantsoen komen.

Verder dienden de vijvers gereinigd, de pompen om de vijvers te vullen gerepareerd, de grachten gedraïneerd en de wegen opnieuw begaanbaar te worden gemaakt.⁷⁷

Nu moesten de afgevaardigden van de verschillende organismen die voor de uitbetalingen (O.M.A., S.T.P.) instonden nog onderling overeenkomen hoeveel percent ieder op zich zou nemen, dus getouwtrek alom.

Plezant detail: jachtwachter "*Monsieur Mus*"⁷⁸ werd door de mensen van het O.M.A. en S.T.P. gevraagd naar zijn gedacht welk van de legers het meeste schade had toegebracht.

Al met al, het dossier werd in 1959 afgesloten maar of de gevraagde som werd verkregen hebben we het raden naar.

Wel doet onder de bevolking in de omgeving het verhaal de ronde dat de huidige villa is rechtgezet geworden met het geld van de oorlogsschade.

Na al deze strubbelingen betrekken op 19.07.1949 Robert Van de Velde (° 1924, techniker van beroep die datzelfde jaar nog getrouwd was met Renée Arion), het rechterdeel van het kasteel.

Ze kregen twee kinderen en namen al vlug een keukenmeid in dienst (1949-1950), een knecht met zijn vrouw (1949-1950) en daarna de hovenier Albert Neels met zijn vrouw (1954-1955) en een dienstmeid (1958-1959).

Robert en zijn vrouw blijven er met hun twee kinderen van 1961 tot 1975 wonen totdat ze op 24.01.1975 van dat jaar voor Sint Agatha Berchem worden uitgeschreven.

---

⁷⁷ Uit het dossier blijkt dat vele vernielingen aangebracht werden door tanks en camions van het Engels leger en door Belgische soldaten onder Engels bevel. Uit hetzelfde rapport blijkt ook dat de Duitse soldaten zowel het park als de wegen en de moestuin hadden onderhouden, behalve de vijvers.

⁷⁸ Dit was niemand minder dan Guillielmus Verbesselt in de wandeling "*Mus*" genoemd!

Een paar dagen na zijn broer, namelijk op 28.07.1949, neemt André Van de Velde (° 1926, getrouwd in 1949 met Jeannine Mengal), zijn intrek in het linkergedeelte van de villa. Hij was handelssecretaris en het koppel vertrok op 26.09.1957 met hun drie kinderen naar Wemmel (Boechout).

Nadat de broers alles een beetje op orde hadden gezet komen op 07.04.1950 hun ouders, de industrieel Aimé Vande Velde en Germaine Halin, erbij en deze betrekken het middengedeelte van de villa.

Ze worden op de gemeente ingeschreven komend uit Ganshoren (zoals trouwens ook hun kinderen). Er volgen een kamermeid (feb 1951 - okt 1951); een echtpaar dat er slechts verbleef in april 1959; een ander echtpaar hield het vol van 1959 tot 1962.

Ondertussen was vader Aimé in 1961 gestorven⁷⁹ en moeder Germaine volgt in 1968.

Het was een komen en gaan van dienstboden: zo vinden we er van 1959 tot 1962 nog een ander dienstbodengezin; van 17.04.1963 tot 20.12.1965 kwam het echtpaar Piras-Pische als meid en knecht inwonen tot ze weer naar Italië vertrokken; tussen 1966 en 1967 vinden we er nog een dienstster en een keukenmeid en van maart tot juni 1970 het echtpaar Fernandez-Silio.⁸⁰

Regelmatig werden er grote feesten gegeven en het huispersoneel werd dan opgedragen zich niet te laten zien, noch in noch buiten de gebouwen.

Nadat de familie Van de Velde vertrokken bleef de villa meer dan een jaar onbewoond.

---

⁷⁹ In zijn villa in Knokke - het Zoute.

⁸⁰ Meestal waren de gezinnen die hielpen in het huishouden van buitenlandse afkomst (Italiaans en Spaans). Ze bewoonden slechts een grote kamer in de dienstgebouwen die (samen met de keuken) links van de hoofdingang was gelegen.

Achterhalen wie waar (boerderij, paviljoen) woonde was zeer moeilijk na te gaan vermits doorheen de tijden zowel villa, boerderij als paviljoen onder "Papenboskant 1" stonden genoteerd; sommige jaren vinden we het paviljoen met adres Ossestraat terug.

Waarschijnlijk is volgende lijst wel correct:

- ↳ In de bijgebouwen ⁸¹ (boerderij) van de villa:
- 19.04.1950 – 14.10.1953:** hovenier René August Van Megroot, zijn vrouw Clementine en hun twee kinderen;
- 16.10.1953 – 09.03.1954:** hulphovenier Bertrand Verleyen, zijn vrouw Marguerite en hun dochter;
- 30.03.1954 – 20.12.1954:** hovenier Albert Neels met zijn vrouw en dochter;
- 17.12.1954 – 14.08.1969:** hovenier Albert Eeckhaut met Marie Verspeelt en hun vier kinderen;
- 11.01.1973 – 23.04.1974:** Jan Meirlaan - Nicole Verhauwen met hun vijf kinderen;
- 1976 en later :** hovenier Jan De Beck en hovenier Raymond Van den Troost ⁸² woonden echter resp. te Westrode en te Nerom.

⁸¹ Naast de woning voor de hovenier bestonden de bijgebouwen uit een voorraadkamer voor de wijn en het fruit, een garage, een wasplaats en een hobbykamer voor de zoon Van de Velde . Robert bezat steeds een Porsche, André een Mercedes. De voertaal was Frans maar de familie kon zich behoorlijk uitdrukken in het Nederlands, met andere woorden: het waren echte Brusselaars. Hun kinderen speelden in het park met en bij de buurkinderen en met deze van de hovenier.

⁸² Raymond woonde in de onmiddellijke omgeving van het domein en was, evenals zijn vader Martin, vele jaren hovenier van de familie Van Beneden en Van de Velde.

↳ In het Paviljoen:

- 1975: op 16.10.1975** was er in het schepencollege sprake om het poortgebouw terug bewoonbaar te maken;
- 1981 - 1991:** Frans Broodtaerts (1923-2010) met Albertine De Bondt (1934-) welke van 1985 tot 1988 rolstoelpatiënt Jean De Roover bij hen opnamen;
- 2000 - 2006:** er wordt een echtpaar met twee kinderen (vluchtelingen uit Kaliningrad) in gehuisvest.

De periode Levedale - Boechout 1975 - ...

Deze vangt in maart 1971 aan toen er in een zijgebouw van de plantentuin van Meise een atelier voor 14 gehandicapten van de vzw Boechout beschikbaar werd gesteld.

Na enige tijd reeds te klein en ongeschikt bevonden ging men op zoek naar een andere vestigingsplaats en op 23.01.1975 wordt door de vzw Beschuttende Werkplaats Boechout, Brusselsesteenweg 32 te Meise, een aanvraag gedaan om in de gemeente Wolveterm een nieuwe beschutte werkplaats op te richten aan het kasteel en de kasteeldreef van Imde, ter plaatse gekend als het "kasteel van Goethals".⁸³ Het was namelijk zo dat de eigenaar van het kasteel, de heer Jan van der Elst, hier zou weggaan. Wat effectief ook gebeurde op 10.09.1975.

⁸³ En vermits de heerlijkheid Imde begin 14de eeuw of vroeger bezit was van Arnold van Leefdaal (Leenhof van Brabant, register2, 9) besloot men al vlug dat de vzw "Leefdale" zou gaan heten.

De aanvraag krijgt gunstig advies ⁸⁴ van de gemeente, maar op 27.02.1975 kwam er ongunstig advies van Stedebouw en men diende dus naar een nieuwe locatie uit te kijken.

Ondertussen was in oktober 1974 op het gemeentehuis van Wolvertem de stichtingsakte van de vzw Levedale ondertekend die een gezinsvervangend tehuis voor volwassen gehandicapten wou opstarten.

Dientengevolge wenste het schepencollege op 26 05 1975 het domein Neromhof aan te kopen van de erfgenamen van notaris Van Beneden en vermits de hier wonende familie Van de Velde toch ging verhuizen...⁸⁵

De gemeenteraad wordt nu verzocht tot de aankoop te willen overgaan ⁸⁶ en besloot ook toe te treden tot de vzw om deze toe te laten een deel van het domein te verwerven. Ze geeft hier goedkeuring voor op 23.06.1975 en er wordt een urbanist aangesteld om het BPA Domein Neromhof ⁸⁷op te stellen (ontwerp Guido Moerman uit Meise) en een meetkundig schatter

---

⁸⁴ Schepencollege Wolvertem 23.01.1975.

⁸⁵ Verlieten Wolvertem in januari 1975.

⁸⁶ Schepencollege 26.05.1975 en gemeenteraad 02.06.1975. De erfgenamen Van Beneden boden hun goed, groot 25 ha 34 a 89 ca, uit ter hand te koop aan tegen 31 miljoen Belgische frank. Hun gevolmachtigde was Jean-Pierre Van Beneden. De vzw Levedale zou hiervan 2 ha aankopen ter waarde van 9 miljoen (3 miljoen met een lening van de gemeente en 6 miljoen eigen middelen) voor de percelen A352o (de villa), 352n (het huis), 352r (het landgebouw) en 352p (een deel van de hof) en 355b, f en t. (de latere Spin); bij het complex A352 werd later nog A349o (een deel van de lusttuin) geïntegreerd; de kerkfabriek van Zaventem zou 9,5 miljoen investeren en 12,5 miljoen zou de staat langs het Groen Plan van het Ministerie van Openbare Werken betoelagen (Koninklijk Besluit houdende de toelage aan de gemeente Wolvertem tot het verwerven van het Neromhof, 24.12.1975). Op 23.06.1975 beslist dan de gemeenteraad voor 25 miljoen de aankoop van 23 ha 84 a 89 ca domein die zou dienen als openbaar park. De Bestendige Deputatie van de provincie Brabant bracht op 26.06.1975 een gunstig advies uit tot deze aankoop en alles werd bij K.B. dd. 27.06.1975 goedgekeurd.

⁸⁷ Voorlopig goedgekeurd door de gemeenteraad op 19.09.1975 en definitief op 01.12.1975. Farde 1.777.81: het ontwerp van het BPA-plan Neromhof verscheen als bericht in drie kranten en werd aangeplakt van 10.10.1975 tot 12.11.1975. Tegen dit openbaar onderzoek rezen geen bezwaren.

(Daniël Heyvaert uit Meise) voor het schattingsverslag ⁸⁸ van gronden en gebouwen.

Het park met de visvijver zou een openbare ruimte worden voor het publiek en de gebouwen dienstig als gezinsvervangend tehuis voor gehandicapten.

Opnieuw werd Stedebouw gecontacteerd. ⁸⁹

Ondertussen had de dienst Groenplan van het Ministerie van Openbare Werken laten weten dat er voor het openbaar park een subsidie van 11.840.000 frank kon gegeven worden. Voor de aankoop van het ganse domein Neromhof (meer dan 25 ha) ging de gemeente aankloppen bij het toenmalige Gemeentekrediet en op 06.06.1975 en 23.09.1975 werd een lening ten belope van 25.200.000 frank aangegaan.

Op 16.10.1975 werd tussen enerzijds de gemeente Wolvertem, vertegenwoordigd door burgemeester Van Vuchelen en sekretaris De Maeyer en anderzijds de consoorten Van Beneden een onderhandse aankoopakte ondertekend, verleden voor notaris Ludovic Van Beneden, voor het domein van 23 ha 85 are 50 ca. bevattende een eigendom met portierswoning, weiden, bos, vijver, boomgaard en lusttuin, een deel hof en een serre.

De kostprijs was 25 miljoen BEF. Het paviljoen (perceel 339d, groot 1 a 20, nu: Ossestraat 33) dat een aantal jaren onbewoond was gebleven diende daarop klaargemaakt te worden voor degelijke bewoning en er diende, wegens de massa konijnen op het domein, eveneens een jager aangesteld te worden.

Op 28.10.1976 beslist het schepencollege het paviljoen te verhuren aan 1.000 fr/maand en de huurder zal moeten zorgen voor het openen en sluiten van de poort na de bezoeken van het park. Ook de vijver welke al meer dan tien jaar niet meer gekuist is zal gereinigd worden.

Op 16.10.1975, dezelfde dag nog, kocht de vzw Levedale de villa Neromhof van de consoorten Van Beneden voor notaris Ludovic Van Beneden uit Schaarbeek.

De kostprijs bedroeg 6 miljoen BEF.

---

⁸⁸ Proces-verbaal van meting, opgesteld op 23.08.1975. Circa 1 ha was voorzien voor de vzw Levedale en 1 ha voor de vzw Boechout.

⁸⁹ Schepencollege Wolvertem 22.08.1975.

Levedale vzw was opgericht bij onderhandse akte van 21.10.1974 en haar statuten verschenen in de bijlagen tot het Belgisch Staatsblad van 31.12.1974.

Bij deze aankoop verwierf Levedale enerzijds een eigendom met villa (352o), huis (352n), een landgebouw (352r), een deel hof (352p) en een deel lusttuin (349o), in totaal 72 are 01 ca en anderzijds een eigendom met een bouwvallig en onbewoonbaar huis (355f - de latere Spin), een tuin (355b) en een boomgaard (355e, 353b, 353c en 330b) in de grootte van 64 are 91 ca.

De vzw maakte er woongelegenheden voor 27 werkbekwame volwassenen met verstandelijke handicap en vanaf 1981 konden er nog eens 13 niet-werkbekwame volwassenen met verstandelijke handicap ondergebracht worden. In 1997 werd er een vernieuwing gedaan met 14 individuele kamers voor werkbekwamen en eveneens voor de niet-werkenden.

Op 13.11.1975 werd door het schepencollege een bijzondere wachter aangesteld voor het domein Neromhof. Het was Aloïs Van den Elzen uit Imde

die een jachtvergunning had, die steeds alleen moest jagen, op uren te bepalen door het college en niet op zaterdagen, zon- en feestdagen. Zijn taak was om het enorme bestand van konijnen te verdelgen.

Enkele jaren later zal de vzw Levedale aan de vzw Beschuttende Werkplaats Boechout (opgericht bij onderhandse akte van 22.09.1970 waarvan de statuten verschenen in de bijlagen tot het Belgisch Staatsblad van 13.11.1970) bij akte dd. 12.05.1978 voor notaris Stefaan Van den Eynde uit Meise 61 are 91 ca grond (ex 330b = 330d en delen van 330c) verkopen waar daarna de gebouwen van de Beschuttende Werkplaats Boechout werden opgericht (heden 330f).

Op 16.05.1976 had tenslotte de officiële inhuldiging plaats met burgemeester Van Vuchelen en minister van verkeer Chabert.

Van 03.02.1976 tot 1979 bewonen Emiel Claes, zijn vrouw Reinhilde Depoortere, beiden sociaal-assistenten en hun drie kinderen het dienstgebouw in de villa, daarna de bijgebouwen (onder het daktorentje).

Van 03.02.1976 tot 1979 bewonen Emiel Claes, zijn vrouw Reinhilde Depoortere, beiden sociaal-assistenten en hun drie kinderen het dienstgebouw in de villa, daarna de bijgebouwen (onder het daktorentje).

Anno 1976-1977 werden er in totaal minstens 20 gehandicapte personen ingeschreven.

1976 - 1983: directeur Miel Claes;

1983 - 1987: directeur Piet Vroman;

1987 - ... : directeur Danny Van der Stappen.

Welke waren nu doorheen de tijden de hoveniers⁹⁰ woonachtig in de bijgebouwen van het Neromhof ?

We sommen ze op:

1904 – 01.1936: Fernand Verbelen – Lurkin;

1935 – 07.1946: Louis Verbelen – Breuckeleers;

04.1950 – 10.1953: René Van Megroot;

10.1953 – 03.1954: Bertrand Verleyen;

03.1954 – 01.1955: Albert Neels;

12.1954 – 08.1969: Albert Eeckhout.

⁹⁰ Wanneer in de zeventiger jaren van vorige eeuw de bijgebouwen en de villa door de vzw Levedale uitgebaat werden, waren de hoveniers Jan De Beck en Raymond Van den Troost. Ze woonden echter niet meer op het domein maar in de onmiddellijke omgeving ervan. De vader van Raymond, Martin Van den Troost, had zelfs nog voor de familie Van Beneden gewerkt. Toen de familie Van de Velde het domein verliet bleef Raymond het kasteel en het domein bewaken, sliep er zelfs een tijdje en mocht er de potentiële kopers rondleiden.

In de periode 1997 - 2001 worden er nieuwbouwen verbouwingswerken uitgevoerd met de realisatie van 14 kamers.

Om af te sluiten geven we nog enkele sprokkelingen mee:

1976: er werd gestart met acht volwassen gehandicapten;

1979: er zijn nu reeds 26 volwassen gehandicapten;

2008: in het tehuis voor werkenden wonen nu 27 zwakbegaafde personen en 16 niet-werkenden met een verstandelijke handicap;

2009: op de gemeenteraad van 28.05.2009 wordt de aangepaste raming voor renovatie van het poorthuisje goedgekeurd. Het is Haviland uit Asse welke als enige inschrijver de werken mocht uitvoeren voor 54.292 € BTW inbegrepen;

2011: aan het hoofdgebouw worden renovatiewerken gedaan;

2012: er gebeuren renovatie- en instandhoudingswerken aan de bijgebouwen; het volledig doorgerotte afdak van het bijgebouw op de binnenkoer wordt afgebroken en alleen de drie arduinen pijlers blijven staan;

2013: de binnenkoer wordt heraangelegd in platte kasseien (*platines*);

2014: het poortgebouw is nu volledig gerenoveerd en bevat een broodbakatelier en een zaaltje om conferenties te houden.

KAN U HELPEN ?

MEISE GEDENKT DE GROOTE OORLOG

In 2018 organiseren we de tentoonstelling over de eerste wereldoorlog.

In dat verband zoekt onze erfgoedkring naar alles wat de inwoners van Meise, Wolvertem en Oppem nog uit die periode bewaard hebben.

Wij denken daarbij aan doodsprentjes, diploma's, foto's, schilderijen, brieven, kaartjes van gesneuvelden en oud-strijders van onze gemeente.

Ook herinneringen aan bijzondere gebeurtenissen zoals het gijzelen, martelen en doodschieten van burgers uit onze gemeente, de slag van Imde, het doodschieten van de prins in Limbos, enz. zijn bijzonder welkom.

Daarnaast interesseren ons ook documenten en foto's van het alledaagse leven in Meise tijdens de bezetting. Ook voorwerpen over de eerste wereldoorlog willen wij graag zien.

Daarom organiseren wij twee **inzamelingen en inventarisaties** van alles wat de inwoners uit die periode bewaren:

- op **ZATERDAG 11 MAART 2017** van **09u00 tot 15u00** in de **bibliotheek** van Meise (Brusselsesteenweg 44), en,
- op **ZATERDAG 18 MAART 2017** van **09u00 tot 15u00** in het **Administratief Centrum** te Wolvertem (Tramlaan 8)

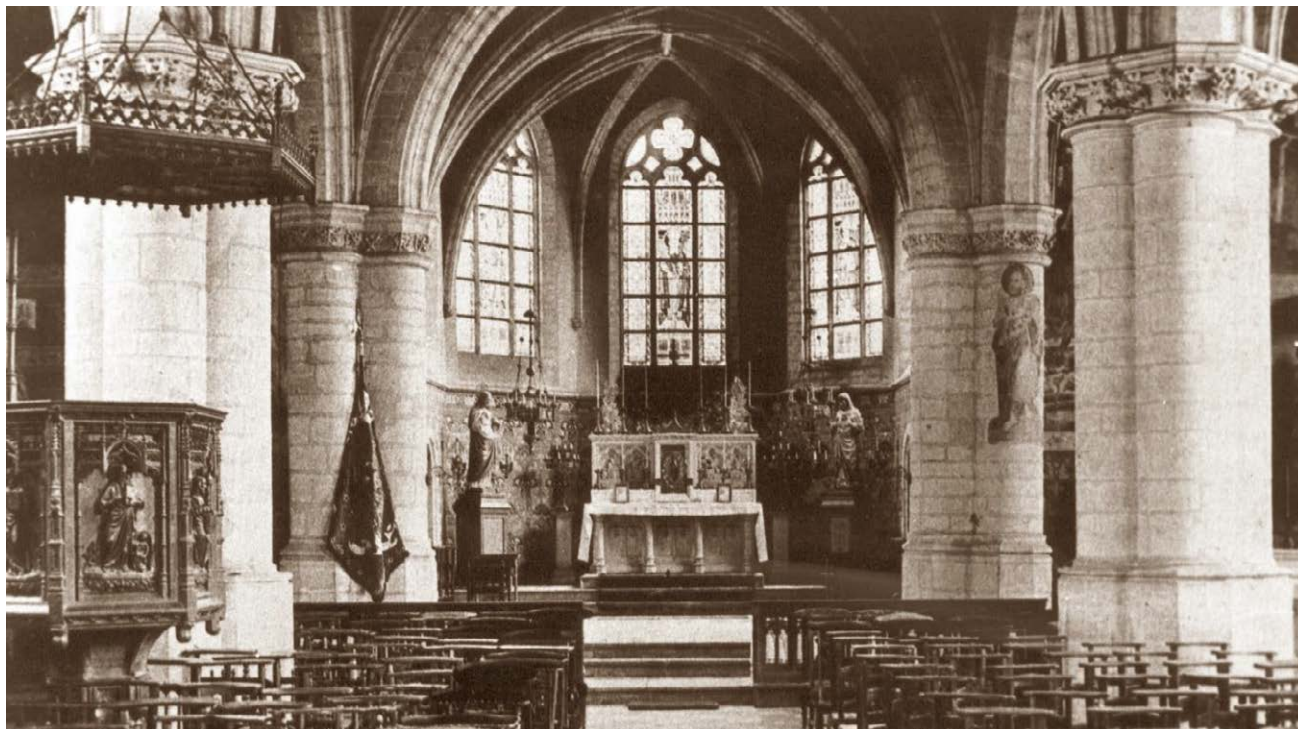
Als u bij ons wat binnenbrengt, dan kunnen wij u als erfgoedkring verzekeren dat uw stukken met zorg zullen bewaard en nuttig gebruikt worden. Zij zullen in ieder geval nooit verloren gaan.

En als u ze graag zelf verder wil bewaren: breng ze dan toch even langs, dan maken wij een foto of kopie ter plaatse.

Kan u dan niet langskomen, geef ons dan een seintje via **Gust De Bondt** op nr. **0476.81.11.04**, dan spreken we iets af om te zorgen dat het stukje verleden dat u koesterde zorgvuldig bewaard zal worden.

DE SINT-MARTINUSKERK EN ZIJN MUURSCHILDINGEN

Herwig Cornelis

*Oude foto van het interieur vóór de “grote modernisering” door het gebouw waaide.
Op de zuil rechts kan men nog de geschilderde apostel Petrus zien, ondertussen ook verdwenen.*

Volgens een aantal publicaties zou er in de 7de eeuw al een houten kerkje gestaan hebben waar nu de St Martinuskerk staat.

In de 10de eeuw zou dan een eerste stenen kerk zijn opgericht. In de 11de eeuw kwam er dan een toren bij, los van de kerk.

De kerk kreeg zijn huidige configuratie pas in de 16de eeuw.

Rond 1500 zou men met de bouw van het koor begonnen zijn.

Op het einde van de 16de eeuw werd de kerk tijdens de godsdienstoorlogen zwaar beschadigd.

De kerk werd dan grondig hersteld.

In het cultuurhuis tegenover de kerk is er een schilderij van de dorpskern van 1670 waar men de kerk in zijn huidige vorm ziet.

Tot de 17de eeuw was de toren van het koor gescheiden.

In 1735 werd de toren zwaar beschadigd en bijna volledig herbouwd wat de bouwnaden aan de toren zou verklaren. Op het einde van de 19de eeuw werd de kerk opnieuw gerestaureerd.

De St Martinuskerk bevat ook 2 cryptes.

De crypte onder het koor was aan de heren van Meise voorbehouden. Ze dateert van omstreeks 1500 en is toegankelijk langs de sacristie.

Een tweede crypte werd in het begin van de 18de eeuw aan de noordoostelijke kant voor de heren van Bouchout aangelegd. Een arduinen deksteen biedt toegang tot deze crypte.

Heel wat inwoners van Meise-Wolvertem zijn niet op de hoogte van het feit dat in de St.-Martinuskerk van Meise een waardevol kunstwerk te zien is. Dit fresco is gedurende vele jaren voor het publiek verborgen gebleven doordat het overschilderd was.

Gedurende jaren hebben vele mensen zich ingezet om het fresco opnieuw zichtbaar te maken. Het betreft inderdaad een sterke troef voor onze gemeente en is een aanwinst voor ons erfgoed.

De muurschildering dateert uit de periode van het einde van de 16de en begin van de 17de eeuw! Het is niet heel duidelijk wie de eigenlijke schilder was. De namen die genoemd worden zijn Frans Floris, Barend Van Orley (naar wie in Wolvertem een straat genoemd werd) en Jasper Van der Schueren.

Meer waarschijnlijk is dat het werk van leerlingen van Barend Van Orley komt, die overigens uit onze streek herkomstig was. Hoedanook zijn er in de muurschildering heel wat gelijkenissen met werken Van Hugo Van der Goes en Frans Floris.

In 1895 heeft men de twee zijaltaren weggenomen om te zien of er muurschilderingen bestonden en of deze waard waren om hersteld te worden. Graaf de Beaufort was van oordeel dat de muurschilderingen niet veel waarde hadden en in slechte staat waren. Toch was het de heer Middelmeer die de schilderingen heeft hersteld. De pers heeft er toen met veel lof over gesproken.

Jammer genoeg vonden sommigen in 1962 dat er "een grote schoonmaak" moest plaats vinden en werd in een nieuwe vorm van beeldenstorm de muurschildering doodeenvoudig met latex overschilderd. Zelfs de beelden werden weggehaald! Voor dat alles werd de toenmalige onderpasoor met de vinger gewezen.

Sedertdien hebben vele vrijwilligers alles gedaan om steun te krijgen van de overheid om de restauratie uit te voeren. Het zijn er te veel om op te noemen maar vooral Constant Noppen, dr. De Meuter, Willy Cortebeecx en Van Hemeldonck hebben aan de kar getrokken.

Na veel moeite en geloep naar het bevoegde ministerie werd de toelating én de nodige subsidie toegekend. De kostprijs bedroeg ca 2 miljoen BEF. In maart 1993 werd door de firma Support Surface met de werken gestart.

Met een bewonderenswaardig engelengeduld heeft de restauratiefirma de muurschildering opnieuw blootgelegd. Men kan enkel bewondering vertonen hoe de restaurateurs, die hun pluimen al onder meer in de O.L.V.-kathedraal in Antwerpen en de opera van Gent hadden verdiend, cm na cm de latex verwijderden.

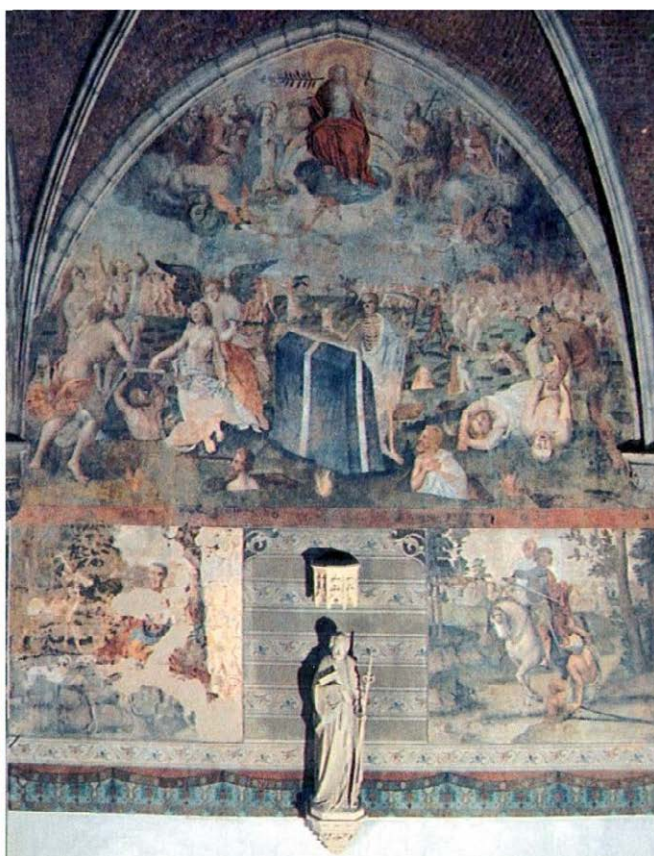
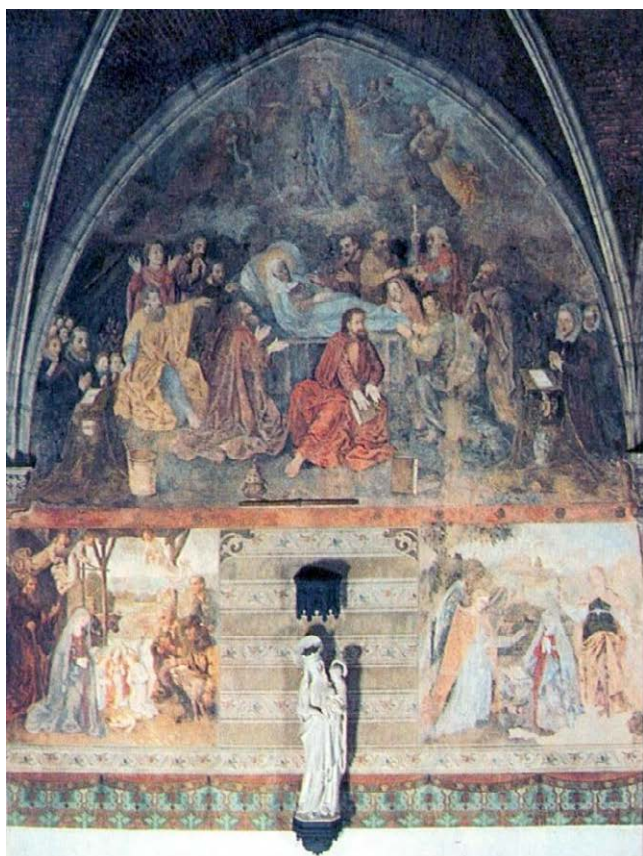
Zij wezen er op dat het in feite geen fresco's zijn, maar muurschilderingen in tempera.

Gedurende 6 maanden hebben ze zich bezig gehouden met het maken van de nodige mengsels, het weghalen van het plamuur, het afschrapen van de latex enz. Jammer genoeg zijn een aantal delen onherroepelijk verloren gegaan.

Het resultaat mag alleszins gezien zijn.

Over de eigenlijke kunstwaarde kan worden gediscussieerd, maar hoedanook zijn de muurschilderingen waardevol, uniek en historisch belangrijk. Ze zijn een troef voor onze gemeente en een bezoek loont dan ook de moeite.

[Wij danken Johan Krokaert, Bert Heyvaert en vele anderen voor hun opsporingswerk.]

In het verleden verschenen links en rechts artikels over het erfgoed van deze gemeente en die dreigen soms in de vergetelheid te verzeilen. Daarom willen we ze nog eens onder de aandacht brengen. Uit respect (en ook wat omwille van de atmosfeer die ze uitstralen) brengen we ze letterlijk en in de oude spelling. In dit nummer een artikel uit "Eigen Schoon & De Brabander" van 1914 (blz 13 – 14). We kregen voor deze reproductie hun welwillende toestemming bij e-mail van 02.11.2016, waarvoor onze dank.

OUDE GEBRUIKEN BIJ HET PIKKEN, BINDEN, EN INHALEN VAN DEN OOGST (MEYSSE)

H. Van Dievoet

In den tijd der groote pachthoven, over 40 á 50 jaren en vroeger waren er hoven die vijf graanpikkers hadden; de oudste pikker die in dienst was noemde men *heuverpikker*, die pikte de eerste op de rij. Een min goede pikker «*kon den heuverpikker niet volgen*» en werd de laatste op de rij geplaatst.

De heuverpikker had het recht de laatste schoof of pikkeling af te doen en hem met bloemen versierd, aan den boer en de pachteresse aan te bieden.

Op de groote hoeven werd het graan in den namiddag opgebonden en in den voormiddag gekeerd. Rond den noon vergaderden knechten, meiden, werkvolk, pachter en zonen en ze riepen tot driemaal toe: *binnau!.. binnau!.. binnau!*.(binnen).

Het getal binders was zoo groot dat deze in sommige pachthoeven in twee ploegen verdeeld werden, vandaag deze ploeg, morgen de andere. Als men den *mei* (het laatste graan) bond, kregen ze een schoof graan, en bier.

Voor het inhalen van den *mei* of laatsten wagen tarwe, kapte men een grooten tak van een boom, men versierde hem met bloemen, en de knechten en meiden knoopten er hunnen neusdoek aan. De tak werd op den wagen geplant en al de kinderen mochten op den wagen zitten.

Aan den wagen lagen twee koppels paarden, en op elk koppel zat een voerman in soldatenkleedij of met eene oude kazak en grooten hoed. Boven op den wagen zat de gaffelaar, de gaffel met bloemen versierd; rechts zat de heuverpikker met de *eere* of *laatste schoof*, en de koejongen met den haan van het hof in de handen.

De haan moest de groote graanmijten die men buiten plaatste bewaken, opdat de kwaaddoenders in de mijten *den rooden haan*, het vuur, niet zouden steken.

Men reed al zingende en blazende op horens de parochie door, en aan al de herbergen waar ze kalandieze van den boer of zijne zonen hadden, werd de stoet met bier beschonken.

Bij de terugkomst ter hoeve moesten de boer en de pachteresse op den dorpel staan en de heuverpikker had het recht met de pachteresse eens rond te dansen.

Als de oogst binnen was gingen de pikkers met hunne vrouwen en den gaffelaar, zekeren zondag bij den boer «op traktaat»; er werd eene geheele hesp gezoden, en «*lambik geklopt*» (men dronk en men tapte den lambik met hem uit het vat, in eene melkteil te laten loopen.).

Het uitdorschen van het graan werd in dien tijd meest door de metsers gedaan, deze hadden werk van April tot einde September maar van October tot Maart werd er geen steen verlegd ¹.

De metsers en de dieners gingen dan bij den boer de schuur uitdorschen, met den vlegel, aan zeven stuivers daags, zonder drank; 's morgens en te een uur werden de schoven van de schelft of tas geworpen in de tegenwoordigheid van den boer die ze telde: elke dorscher moest 6 hoopen of 60 schoven goed uitdorschen.

Ik heb in mijne jonkheid op de hoeve van Straetmans (66 hectaren land) 21 metsers en dieners in de groote schuur zien staan; tweemaal per week werd het gedorschen graan opgemalen om er het kaf af te scheiden.

Toen kregen ze bier, anders nooit.

¹ Te Wemmel zegt men van de metsers: «'s winters vangt men de metsers met tarwe-aren». V.D.Br.

HENDRIK-JOZEF DE SMEDT, EEN BURGERSLACHTOFFER UIT MEUZEGEM

Wim Van Campenhout ¹

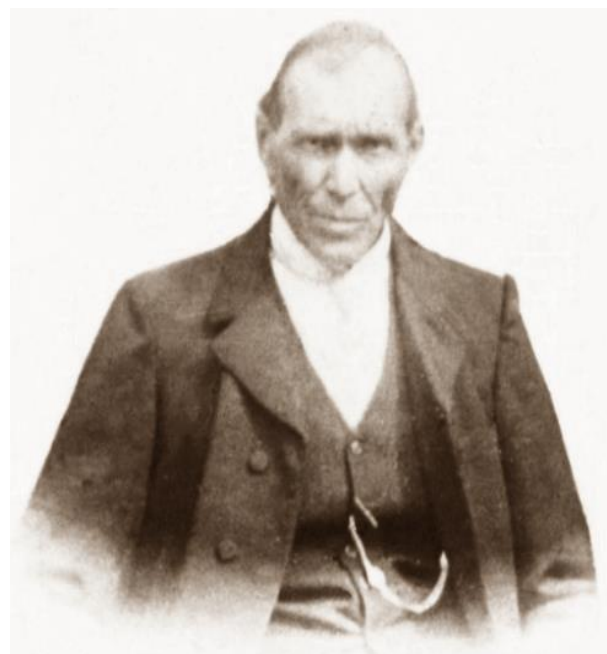
Hendrik-Joseph De Smedt werd geboren in Meuzegem op 21 januari 1842 ². Hij is het tweede kind, maar de eerste zoon van landbouwer Joannes-Franciscus De Smedt en van Maria Martina Huysegoms – een huisgezin met negen kinderen. Waarschijnlijk liep hij school in Rossem vermits hij allesbehalve ongeletterd was.

Op 14.02.1884, hij is dan 42 jaar, huwt hij met Anna-Maria-Ludovica Rillaer, toen 25 jaar, die uit Rossem herkomstig was.

Samen krijgen ze 14 kinderen waaronder drie zonen, waarvan er bij de aanvang van de eerste wereldoorlog nog twee in leven zijn, namelijk Emilius en Alphonsius.

Samenstelling van het gezin van **Henricus Josephus De Smedt** (° Meuzegem 21.01.1842 en + Wolvertem 26.08.1914) en **Anna Maria Rillaer** (° Rossem 08.04.1858 en + Meuzegem 16.05.1935):

1. **Maria Isabella** (° Wolvertem 30.04.1885 en + Wolvertem 11.11.1893).
2. **Maria Antonia**, later zuster bij de congregatie van O.L.V. Presentatie onder naam zuster *Maria-Bernarda* (° Wolvertem 29.04.1886 en + Bornem 30.01.1978).
3. **Antonia Ludovica** (° Wolvertem 30.08.1887 en + Wolvertem 16.01.1951).
4. **Maria Sophia** (° Wolvertem 18.09.1888 en + Wolvertem 02.03.1889).
5. **Anna Catharina** "*Cathau*" (° Wolvertem 26.08.1890 en + Sint-Amandsberg 03.09.1941).
6. **Maria Sophia** "*Sophie*" (° Wolvertem 02.10.1891 en + Merchtem 13.07.1944).
7. **Maria Elisabeth Josephina** "*Finne*" (° Wolvertem 23.03.1893 en + Wolvertem 04.01.1980).
8. **Emilius Edmundus** "*Miel*" (° Wolvertem 20.05.1894 en + Sint-Pieters-Leeuw 12.02.1948).
9. **Sophia Mathildis** "*Mathilde*" (° Wolvertem 06.09.1895 en + Wolvertem 09.03.1973).
10. **Alphonse François** "*Fons*" (° Wolvertem 30.12.1896 en + Kortenberg 18.04.1983).
11. **Maria Elisabeth** "*Lis*" (° Wolvertem 29.01.1898 en + Wolvertem 11.02.1985).
12. **Joannes Benedictus** (° Wolvertem 13.11.1900 en + Wolvertem 13.03.1901).
13. **Maria Victorina** (° Wolvertem 13.11.1900 en + Vilvoorde 02.03.1947).
14. **Maria Huberta** "*Bertha*" (° Wolvertem 10.05.1903 en + Asse 13.06.1999).

Jozef De Smedt 1842 - 1914

Anna Maria Rillaer 1858 - 1935

¹ De auteur is de achterkleinzoon van het slachtoffer.

² Geboorteakte Wolvertem 1842 nr. 19 dd . 23.01.1842.

Even de achtergrond: op dinsdag 04.08.1914 waren de Duitse legers het neutrale België binnen gevallen.

De vestingen te Luik en Namen boden hardnekkig weerstand, maar op 16.08.1914 viel het laatste fort van Luik.

Zoals voorzien in het Belgisch defensieconcept had het veldleger zich al strijdend naar Antwerpen teruggetrokken.

De versterkte gordel rond de stad Antwerpen was de rol van operationele basis toebedeeld, en diende als toevluchtsoord voor het veldleger en de politieke instellingen. In Antwerpen zouden Frankrijk en Groot-Brittannië als garanten van de Belgische neutraliteit moeten ter hulp komen.

Ondertussen rukten de Duitse legers doorheen Noord-België verder op en zwenkten dan volgens het Schlieffenplan naar het zuiden.

Vanuit de vesting Antwerpen besliste de Belgische legerleiding om de opmars in de richting Parijs af te remmen door de Duitse aanvoerlijnen te verstoren. Een eerste uitval tussen 24.08.1914 en 26.08.1914 bestond uit een frontale aanval op het brede vijandelijke front tussen Wolvertem en Diest.

Hierbij kwam het tot hevige gevechten, onder meer in Imde op maandag 24.08.1914, later beter gekend als de "slag te Imde".

's Avonds, na de gevechten in Imde, wanneer al het vuur gestaakt was, bracht vader De Smedt, dan 72 jaar, zijn twee zonen in de Kouter om gekwetsten en doden te helpen zoeken en te bergen. "Jongens, daar gaan ze ons nodig hebben".

Op woensdag 26.08.1914 is het Belgisch offensief uit Antwerpen gestopt.

Het huisgezin De Smedt heeft te weinig bloem en vader Hendrik-Jozef vertrekt dus met paard en kar om een zak graan naar de molen in Wolvertem te brengen. Daarvoor volgt hij een dwarse weg door de korenvelden, de Dorenbaan.

Hij wordt daar door een schotwonde gedood.

Er was slechts een kleine kogelwonde in het voorhoofd, aan de achterkant van zijn schedel was een groot gat waar de kogel uittrad.³

³ Getuigenis van zijn dochter Maria Elisabeth Josephina "Finne" aan Marc Gillisjans in 1963.

⁴ In de officiële overlijdensakte (Wolvertem 1914 nr. 47 dd. 28.08.1914) wordt van al deze omstandigheden geen melding gemaakt. Er wordt alleen vastgelegd dat "op zesentwintigsten Augusti ten zes ure 's avonds, binnen deze gemeente, Meuseghem, ten zijnen woonhuize is overleden...". Deze aangifte werd gedaan door de 39-

Er wordt verondersteld dat het vuur door Duitse ruiters, rijdend op de baan Wolvertem-Merchtem, geopend werd.

Het stuurloos gespan, met het slachtoffer nog op de bok, keerde naar de dorpskern van Meuzegem terug: het paard volgde z'n gekende weg...

Daar komt de jonge Maria-Elisabeth, dan 16 jaar, de kar tegen. Haar moeder had het schieten gehoord en ze werd er door haar moeder op uitgestuurd om te kijken wat er aan de hand was.⁴

Maria Elisabeth, de dochter die haar vader dood op de kar aantrof.

Stratenplan van Meuzegem. De straatnamen werden er herhaaldelijk gewijzigd.

jarige Alfons Hermans, landbouwer te Wolvertem, "kozijn van de overledene" en door de 47-jarige Jaak Gabriels, rentenier te Wolvertem, buurman; dit alles door dr. Eugeen Van den Bruel "scheiden bij beletsel van den Burgemeester" genoteerd.

Zijn uiteindelijke rustplaats is een nog steeds bestaand gezinsgraf tegen de rechtermuur van de kerk van Meuzegem.

De Duitse overheid verbood dat hij met een gewone kerkelijke lijkdienst mocht begraven worden, alleen een begrafenis in een hoek van het kerkhof 's morgens om 7 uur was toegelaten.⁵

Zijn 56-jarige weduwe blijft alleen achter op de boerderij. Van de elf kinderen die op dat ogenblik nog in leven waren, zijn er zes nog minderjarig. Emilius, dan net 20 jaar, wordt zo de boer in titel.

Op de zondag die daarop volgt, 30.08.1914, arresteren de Duitsers na de hoogmis alle jongelingen uit Meuzegem en Rossem en brengen ze te voet naar Steenhuffel. Van de familie wordt alleen de 17-jarige Alfons meegenomen.

Onderweg wordt hun colonne onder Belgisch artillerievuur genomen, dus volgt een vlucht naar Rossem.

Daar verstopt Alfons zich samen met drie kameraden in een varkenskot maar de Duitsers halen er iedereen uit.

Terug verzameld geeft een Duits officier het bevel "*nach Antwerp*" en enkele Duitse soldaten drijven ze die richting uit.

Na een tijdje lopen stoten ze op Belgische voorposten.

Van daar worden ze naar een Belgische commandopost in Londerzeel gebracht waar ze een "*laissez-passer*" krijgen om verder naar Antwerpen te trekken.

Samen met kameraden van het dorp trekt Alfons dan naar een tante achter het fort van Liezele waar ze eten krijgen.

In Puurs nemen ze de trein naar Antwerpen maar na een Duits artilleriebombardement (zonder veel schade) wordt die naar Beveren-Waas afgeleid.

Van daaruit gaat de groep te voet naar Kalloo, waar ze bij de zuster van de rijkswachtcommandant van Wolvertem onderdak vinden.

Gedurende een week werken ze aan de aardappelooft bij de Dijkgraaf. Ze worden hiervoor twee francs betaald, maar moeten één franc voor hun eten terugbetalen.

Op 29.09.1914 begint het bombardement van de forten en de buurt er omheen.

Op 10.10.1914, bij de val van Antwerpen, is het de algemene vlucht naar Nederland.

In Kalloo zien ze boten vol soldaten die naar Nederland varen maar geen enkele komt aan wal. Het is dus te voet dat ze naar Nederland marcheren.

Na drie dagen zonder eten, bij hun aankomst in Holland, worden ze op gestoomde aardappelen vergast.

Daarna worden ze naar een station geleid en op een trein naar Den Haag geplaatst.

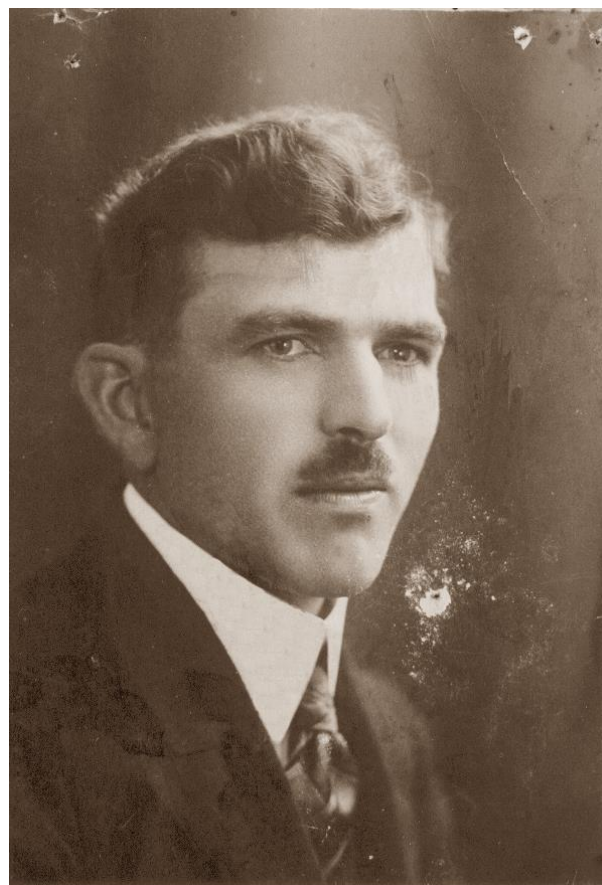
Na de uitdeling van boterhammen met kaas in het station van Den Haag, worden de vluchtelingen per trein naar de Zuiderzee-streek gebracht.

Alfons wordt er met anderen in een muziekschool ondergebracht.

Acht weken later wordt hen de keus gelaten: of Engeland vervoegen of gerepatrieerd worden.

Gelet op de dood van zijn vader verkiest Alfons om naar huis te gaan.

Per trein worden ze naar Antwerpen gebracht en van daaruit trekt hij dan te voet terug naar Meuzegem.

Alfons De Smedt 1896 - 1983

⁵ Ibidem voetnoot 3.

Op het Oorlogsveld

Op verkenning tusschen Mechelen en Vilvoorden. -- Alles was stil gisteren

(Van onzen bijzonderen Korrespondent)

Londerzeel, 27 Augustus.

Heden morgen, bij het kriecken van den dag, stond ik in beraad langswaar ik mij zou begeven. Ik had niet veel geslapen en zoo goed mogelijk geluisterd of er in den omtrek geen schoten meer gelost werden, doch de nacht ging rustig voorbij. Daar gisteren alles rustig was te Mechelen, besloot ik terug te keeren in de richting der plaats waar ik daags te voren zulk gruwelijk schouwspel gezien had. Ik nam den weg van Leest over Capellen op den Bosch waar ik de brug van de spoorlijn Dendermonde-Mechelen opengedraaid vond, wat voor gevolg had dat ik langs Dendermonde-Mechelen niet meer kon bereiken. Ik begaf mij dus naar Londerzeel en vond daar een trein onder stoom voor Dendermonde. Deze trein werd letterlijk bestormd door vluchtelingen van het dorp en de omliggende gemeenten. Om niet door de Duitschers verpast te worden had de statieoverste den trein een paar honderd meters van de statie achter een kromming der baan doen plaatsen. Lang hield ik mij daar niet op, daar er niets bijzonders aan te sippen was. Ik trok door het dorp en zag er nog enkele menschen met den doodsangst op het gelaat die als zinneloozen rondzwierven. Eenigen waren beladen met pakken die van hoogerop kwamen en vluchten in de richting van Mechelen, Liezele en Puers.

Daar deze lieden mij verzekerden dat de steenweg tusschen Londerzeel en Wolverthem door den vijand bezet was trok ik Noordwaarts langs een smallen steenweg tusschen Londerzeel en Steenhuffel. De hemel was opgeklaard en mijn kleederen die door den regen van 's morgens doorweekt waren werden weer droog. Ik ging ruim een half uur alvorens ik een mensch ontmoette; langs den weg en door de velden liepen nochtans allerlei dieren. De pachthoeven en huizen waren gesloten of verlaten. Links van mij lag het dorpje Rossem. Hier en daar zag ik op de natte velden diepe sporen die dwars over sloten en grachten liepen. Daar was den dag te voren onze artillerie in woeste vaart naar het slagveld van Wolverthem-Impde overgetrokken. Alvorens in het dorpje van Rossem aan te komen vond ik een herberg open, doch het eenige wat men er kon bekomen was water, men had er Dinsdag alles weggegeven aan onze aftrokkende troepen. Voor het huis stond een bespannen kar, geladen met huisraad van allen aard.

***

Veel kon men uit de menschen niet krijgen want zij waren als versuft van angst. De herbergier die wees mij een eindje verder een huis op den overkant der straat waarvan de luiken gesloten waren.

«Ziet gij die woning? vroeg hij Daar ligt een lijk. Gisteren na den slag kwam er een gekwetste Belgische soldaat binnengesukkeld, steunend op den schouder van een wapenmaker. Pas was hij over den drempel of hij viel voorover en was dood. Het lijk ligt er nog, doch ik weet niet of de

bewoners van het huis nog te hunnent zijn. Dezen nacht zijn wij er gaan bidden. Ga niet te ver meer vervolgde de man, want de Duitschers kunnen elk oogenblik hier zijn.

Ik stelde den herbergier gerust en vervolgde mijn weg.

Ongeveer 200 honderd meters verder word ik onaangenaam verrast. Drie uhlanen met gevelde lans en het hoofd diep gebogen over den hals van hun paard. Bekommerden zij zich niet om mij of hadden zij mij niet gezien? Ik weet het niet. In ieder geval schenen zij geen aandacht op mij te geven, en als wilden stoven zij voorbij, waarna zij spoedig verdwenen.

Nu lag voor mij een open veld waarop niets verdachts meer te zien was en enkele minuten later trok ik langs een binnenweg door Rossem en verder naar Impde.

Hier had ik gisteren den slag bijgewoond op den «Kouter». De dooden waren begraven; nog enkel lagen eenige vormlooze voorwerpen op het terrein verspreid. Langs de baan stonden een paar boeren rond een bloedplas. Ik ging dicht bij en vernam dat daar den avond tevoren een ingezetene van het dorp, Jozef De Smet, door de Duitse kogels in het hoofd werd getroffen.

***

In het bosch waarin gisteren de Duitschers verscholen zaten lagen honden aan de boomen van den zoom vast. Het waren die van onze troepen welke 's morgens langs den kant van Merchtem met mitraljeuzen toegekomen waren. Spijtig, enkele uren te laat om nog hulp te kunnen bieden.

Daar vernam ik dan met zekerheid dat de Duitschers de vlucht hadden genomen in de richting van Vilvoorden en Stockel. Ik kon dus langs dien kant, tusschen de rookende puinen en platgeschoten huizen, die bij elken stap van de diepste ellende getuigden. Dwars over het versch omgewoeld en met bloed gedrenkt land bereikte ik Sloozen, een gehucht nabij de stoomtramlijn van Brussel (Noord) naar Londerzeel. Zeer afgemat — ik had meer dan 4 uren weegs afgelegd — kwam ik eindelijk te Londerzeel aan vanwaar ik u gisteren mijn laatste telegram zond. Ik wacht hier nu op de mogelijke gebeurtenissen van morgen.

***

Rond 5 uren kwamen uit de richting van Mechelen nog twee afdelingen wielrijders van de karbiniers en het 3de jagers, met het geweer onder den arm. Zij reden in de richting van Brussel.

De Duitschers te Wolverthem

Wij hebben reeds gemeld dat verleden week Donderdag de inwoners van Wolverthem ~~zijn moeten vluchten.~~

Ziehier eenige bijzonderheden, over de manier op welke de Duitschers zijn te werk gegaan, verhaald door Louis Muylle, herbergier, handelaar en slachter, wonende op het dorp te Wolverthem, die zich nu met zijn huisgezin te Thielt bevindt.

Het was den 20 Oogst toen de eerste inwoners de vlucht namen.

Omstreeks 4 ure namiddag toen de inwoners de Duitschers zagen afzakken van de hoogten van Grimbergen, Vrouw Muylle, met hare kinderen, behalve de oudste zoon Jozef, en den knecht, gingen op de vlucht met paard en kar.

Louis Muylle bleef alleen in zijne herberg.

De Deutsche voorposten vielen in zijn huis toe; Muylle is een berekend en verstandig man; hij spreekt Vlaamsch en Fransch en wat Duitsch, zoodat hij dacht zich wel uit den slag te zullen trekken.

Pas was zijne vrouw weg, of de Duitschers vielen zijn huis binnen; zij stelden hem den revolver op de borst en zochten heel het huis af.

Vastgesteld hebbende dat er geen onraad was, stelden zij zich aan als heeren en meesters.

Zij slachten een varken maar gaven enkel eenen bon voor eene hesp. Gedurende drie dagen maakten zij zich meester van het vuur om het geslachte verken te bereiden kermis te houden voor altijd maar nieuw aankomende gasten.

Zij goten het vet op de stoof en goten het water te midden van den vloer, zoodat het huis er eerder uitzag als een stal.

Dan eindelijk kwam een officier eens kijken, en hij bedreigde de Deutsche soldaten, indien zij zich niet wat deftiger aanstelden. Dan hebben zij hunnen drank nog al redelijk betaald met geld; het overige betaalden zij met bons.

FONDSENBLAD - 24.09.1914 - blz. 1

Muylle die bedaard en voorzichtig was kon het nog redelijk stellen met die mannen, waarvan sommigen tot het uitschot der samenleving behooren.

Donderdag laatst is hij met de overige bewoners vertrokken; hij is aangeland te Zelzate van waar hij Maandag zich naar Thielt heeft begeven bij zijne vrouw en kinders.

Twee personen zijn door de Duitschers vermoord:

1^e Jozef Herrieman, voerman, die den avond der intrede van de Duitschers om 10 ure te huis kwam en nog niet wist dat het verboden was 's avonds op straat te zijn, hij werd vreeselijk afgemaakt.

2^e Jozef De Smet, die van den molen kwam, is doodgeschoten op zijne kar.

Andere wreedheden:

De zoon Leenings, landbouwer, werd op de markt in tegenwoordigheid van zijnen vader onmeedoogend geslagen door eenen officier onder een of ander voorwendsel. Hij werd gevat toen hij bezig was met gras te maaien.

Frans Herman had wat luid gesproken, hij werd overgedragen — wat lafaards! — en ging zijne vermetelheid misschien met den dood bekoopen.

De genaamden Van Buggenhout en De Vlieger kwamen te zijnen voordeele tusschen.

Zij werden ook gevat; alle drie moesten nabij het kasteel van M. Parmentier een uur lang met den mond tegen den grond liggen; ze kregen kolfslagen toen ze het hoofd een weinig ophieven.

Zij werden vervolgens naar Meisse gedreven en onder nieuwe bedreigingen tegen eenen muur gesteld; vandaar werden ze naar Leuven gestooten van waar ze langs Brussel weder te huis geraakten.

EEN WOLVERTEMS CURIOSUM VAN 87 JAAR GELEDEN

Eric Van Baelen

In februari 1930 bracht het Belgische filiaal van de firma HAG een soort verzamelalbum uit.

De bedoeling was daar de genummerde heraldische zegels van provincies, steden en gemeenten in te plakken die men bij de aankoop van hun producten kon verkrijgen.

De titel van het album was "*Armoriaux du royaume de Belgique et du Grand-Duché de Luxembourg*".

Dit was overigens een algemene reclamestrategie van die firma: in heel wat Europese landen bracht men telkens de wapenschilden van het betreffende gebied op de markt.

De firma HAG (*Kaffee Handels Aktien Gesellschaft*) was een van oorsprong Duitse firma (gesticht in 1906 in Bremen), die zowat wereldwijd actief was en zich specialiseerde in de productie van decafeïnekoffie. De stichter van de firma, Ludwig Roseliu,

was trouwens de uitvinder van het procedé om zoiets ook op industriële schaal klaar te spelen.

De firma bestaat nog steeds en is na nogal wat eigenaarswissels sinds 2015 in handen van Jacobs Douwe Egberts gekomen.

De zegel zelf is 40 x 57 mm groot en in zwart-wit. Sommige van de zegels die door de firma HAG uitgebracht werden waren ook in kleur, maar de oorden die blijkbaar "minder belangrijk" werden geacht kregen een soort goedkopere versie die wat gegraveerd moest lijken.

Wat onmiddellijk in het oog springt is de toch rare afbeelding van de dieren die er als wapen van de toenmalige gemeente Wolvertem op staan (de Meisese tegenhanger in het album kon nog niet gevonden worden).

Het lijkt er op dat de (onbekende) tekenaar in kwestie zelf maar wat in mekaar geflanst heeft op basis van de notie dat een wolf een lam in z'n bek zou dragen en er dan maar een soort klassiek-pseudo-heraldische toets heeft willen aan geven. Het lam lijkt weggelopen van de ketting van het Gulden Vlies, de wolfskop is weinig herkenbaar en het lichaam heeft meer weg van een verkrampde klauwende leeuw dan wat anders...

Nochtans was er op dat ogenblik al een officieel wapen voor Wolvertem gekend en volop in gebruik. Op basis van oorkonden zegels uit 1295 en 1518 werd bij Koninklijk Besluit van 27.09.1909 een hierop gebaseerde afbeelding aan de toenmalige gemeente toegekend:

een gaande wolf, in de muil een lam wegvoerend.

VOETBAL IN WESTRODE 1916

Een foto uit de oude doos... 101 jaar geleden en in volle oorlogstijd poseren de spelers in hun uitrusting.

In Westrode is er dan een plaatselijke voetbalploeg: "L'AVENIR". Ze speelden op een voetbalveld in een veldweg naast de Patatestraat, tussen de toenmalige herberg Slachmuylers (waar vroeger Edward Janssens woonde en nu Jeroen de Brabanter) en de boerderij Cloots (hof "klein Nerom"). Naast dat voetbalveld was er ook een staande en een liggende wip voor de boogschutters.

Uitbater van die herberg was de koopman en vrachtvoerder Constant Slachmuylers (°1879), bijgenaamd "dikke Naits" (Naits waarschijnlijk als

afgeleide van Constant). Hij stond er om bekend dat hij jaarlijks de suikerbieten van de plaatselijke kwekers naar Londerzeel bracht, vanwaar ze dan naar Tienen vertrokken. Dikke Naits kreeg dan ook veel suiker in natura van de fabriek terug, dat hij vervolgens gul met zijn burens placht te delen.

Het was zijn zoon Karel Lodewijk "Naitske" (°1914, hij verhuisde in de jaren '1950 naar Londerzeel) die de mensen op de foto nog kon thuisbrengen. Naitske was ook vervoerder en bracht veel Boomse bakstenen naar de bouwerven in de streek.

Jef **ROLUS**
(°1893,
Patatestraat)

Waiken **VAN DEN BOSSCHE**
(een Brusselaar, wonende
In de Papenboskant)

CLUTS
(Patatestraat, een broer¹
van de herbergier
Gust "Dore" Cluts)

Jef **ROBBERECHTS**
(Patatestraat, zoon
van de onderwijzer)

Pieter **VAN DELM** (?)
(°1896)

Juul **ROBBERECHTS** (?)
(°1900)

(?)

VAN DER VEKEN
(schoolmeester
in Nieuwenrode)

Jan **BOGEMANS**
"Tist-de-zot"
(Steenweg op
Londerzeel)

Dore **ROBBERECHTS**
(Patatestraat, zoon
van de onderwijzer)

Jan **VAN CAESBROECK**
(° 1896,
Hammeneckerstraat)

Emiel **CALUWE**
(°1892,
Patatestraat)

Met dank aan Willy Kerremans voor het aanbrengen van de foto en (samen met Bart Doms) de informatie.

¹ waarschijnlijk één van zijn jongere broers, mogelijk Emmanuel Benedictus (°1893) of Mathias Emiel (°1898).

Een degelijke werking van onze VZW garanderen, het kost allemaal handenvol geld.

En het lidgeld alleen dekt deze kosten natuurlijk niet.

Daarom zijn we onze sponsors, die ons financieel en logistiek willen steunen, zeer erkentelijk.

[Interesse om ons gezamenlijk erfgoed ook een hart onder de riem te steken?](#)

[Of gewoon te tonen dat je de doelstelling van onze kring een warm hart toedraagt?](#)

[Neem dan gerust contact op met ons via \[erfgoedberla@live.com\]\(mailto:erfgoedberla@live.com\)](#)

Als sponsor word je een heel jaar lang op onze website, in al onze publicaties en in al onze nieuwsbrieven en flyers vermeld. En die hebben momenteel een oplage hebben van meer dan **1300 emailadressen**.

Bijkomend worden er tot **300 papieren exemplaren** van dit alles bij vrije beroepen, rusthuizen, culturele centra, in het gemeentehuis en bibliotheek enz. verspreid.

Vanaf een sponsoring van € 100 is de sponsor vrij om een banner of een reclamebord op een van onze jaarlijkse evenementen te zetten. We vragen wel dat de sponsor dan zelf instaat voor de aanlevering en de plaatsing. En ter info: tijdens het jongste evenement - de opendeurdag van het "oud-gemeentehuis van Wolvertem" - waren er maar **liefst 600 bezoekers!**

Als kers op de taart kan bij sponsoring vanaf € 100 de opmaak gratis door onze graficus gedaan worden, wordt er ook een rechtstreekse doorklikmogelijkheid of QR naar jouw eigen website voorzien. Voor de kleinere kaders moet je zelf een in te scannen lay-out of een elektronische versie te bezorgen.

We leveren natuurlijk een betalingsattest af dat je voor inbreng in de algemene onkosten van jouw bedrijf kan gebruiken.

Jan, Dirk, Hedwig

Het Berla-sponsorteam.

**SPONSORS
GEZÖCHT**

Bezoek onze Facebook pagina,
je vindt ze op <https://www.facebook.com/erfgoedberla>

facebook

M timaya

BROOD EN BANKETBAKKERIJ

Hoogstraat 87 - 1861 Wolvertem
02 310 55 68 - bartdenbakker@telenet.be

Van Ossel

Keukens, badkamermeubelen & inbouwkasten

Wilgenlaan 17 bus1
1861 Wolvertem (Meise)
Tel: 02/269.91.02
E-mail: van.ossel.keukens@telenet.be
www.vanosselkeukens.be

*speciaalzaak sinds 1912
voor alcoholische dranken,
rookwaren en geurlampen*

HUIS WILLEMS

**Sint-Amandstraat 9
1853 Strombeek-Bever**
tel. 02.267.78.90

Den beiaard

TAVERNE - RESTAURANT

keuken open van 12u tot 22u - woensdag gesloten - open op feestdagen
Brusselsesteenweg 48 - 1860 Meise - 02 269 70 04

Banden Roelants
Merchtemsesteenweg 154
1861 Wolvertem (Meise)
Tel: +32 (0)2 269 11 99
Fax: +32 (0)2 269 62 11
E-mail: info@bandenroelants.be

WELKOM

MICHELIN Certified Centre 2016

ceva Aanbevolen door leasingmaatschappijen
tyre network

personen- en vrachtwagenbanden | wieluitlijning | motor- en competitiebanden | batterijen | alu velgen

Berla
erfgoedkring vzw

Uw oude filmcassettes laten digitaliseren?

vespaman@live.be - 0478 73 25 70

POORTEN

- ONZE POORTEN
- KLASSIEKE SIERPOORTEN
- MODERNE SIERPOORTEN
- INDUSTRIËLE POORTEN
- AUTOMATISATIE POORTEN
- POORTOPENERS
- PARLOFOON EN VIDEOFOON
- SHOWROOMMODELLEN
- INBRAAKWERENDE POORTEN
- VACATURES

AFSLUITINGEN

- AFSLUITINGEN
- HEKKEN
- SIERHEKWERK
- SMEEDWERK

Poortcenter | Preenakker 15 | 1785 Merchtem | Tel: 052 33 75 60 | info@poortcenter.be

Mechelen. Hof van Palermo (15^e eeuw). Voormalige residentie van Jan II Carondelet, raadsheer van de Grote Raad van Mechelen. Project in uitvoering 2016.

- Bouwhistorisch onderzoek
- Materiaaltechnisch onderzoek
- Diagnostisch onderzoek
- Restauratiebestekken
- Waardestellingen
- Beheersplannen
- CHE rapporten
- Laboanalysen
- Georadar
- Dendrochronologie
- 3D scanning

Johan Grootaers

ERFGOEDEXPERTISE

Johan Grootaers Erfgoedexpertise comm. v.
Fonteinstraat 38, B-3050 Oud-Heverlee
www.johangrootaers-erfgoedexpertise.be
e-mail: monumentae@gmail.com • Tel. 0492 65 64 38

Meditation is not escaping from life, it is escaping into life O S H O

Interesse?

Je kan het formuliertje met je kandidatuur met de post sturen
of deponeren in de brievenbus Brusselsesteenweg 44 bus 1 aan de BIB te 1860 Meise.

Naam: _____ GSMnr: _____

Straat: _____ Nr: _____ Te: _____

Email: _____ @ _____

Losse medewerker? ☐	Vaste medewerker? ☐	Sponsoring? ☐	Website maken? ☐
Facebook maken? ☐	Foto's nemen? ☐	Archiveren? ☐	Brochure maken? ☐
Foto's scannen? ☐	Weblog maken? ☐	Organiseren? ☐	Teksten schrijven? ☐
Deelnemen vergaderingen? ☐	Documenten inscannen? ☐	Gewoon meehelpen? ☐	Rondleiding geven? ☐

Hieronder vind je misschien werkgroepen waar je bij wil aansluiten?

Algemene werkgroepen

- Archivering: Historisch archief
- Archivering: Inzamelen en digitaliseren
- Archivering: Kunstschaten
- Archivering: Verenigingsleven
- Marketing en vormgeving
- Tijdschrift en nieuwsbrief
- Praatcafé
- Organisatie evenementen
- Familiekunde
- Archeologie
- Toponiemen
- Monumentenzorg
- VZW Rechtspersoon
- ICT
- Contact met andere gemeentes
- Subsidiëring
- Fondsenwerving

Werkgroepen rond specifieke onderwerpen

- Familie Bulthé (Vliegtuigbouwers)
- Vrije radio's
- IJskelders
- Zelf een werkgroep voorstellen

Omschrijving _____

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Werkgroepen rond de verschillende leefgemeenschappen

☐ Amelgem	☐ Nerom
☐ Eversem	☐ Oppem
☐ Hasselt	☐ Rossem
☐ Imde	☐ Sint-Brixius-Rode
☐ Limbos	☐ Slozen
☐ Meise	☐ Westrode
☐ Meuzegem	☐ Wolvertem

Weet nog niet maar word graag op de hoogte gehouden via email Per post

Uw KBC-Verzekeringsagent, altijd een stapje voor!
Welkom bij KBC Verzekeringen

Zakenkantoor Van Campenhout te Wolvertem

VEILINGLAAN 12 - 1861 WOLVERTEM
T.+ 32 2 269 33 02 - F.+ 32 2 269 06 06

wim.van.campenhout@verz.kbc.be

<https://www.kbcagent.be/zvc>

Wij helpen u graag

- ▶ Verzekeringen voor u als particulier
- ▶ Verzekeringen voor uw beroepsleven en voor ondernemingen

4 redenen om klant te zijn bij KBC

Kies de zichtrekening die het best bij je past

Van gratis tot heel veel extra's. Open nu online en je krijgt dadelijk je rekeningnummer.

Simuleer je hypothecaire lening

Bereken in 2 minuten hoeveel je woonkrediet of hypothecaire lening kost.

Advies nodig? Op kantoor en...bij je thuis

Advies nodig en geen tijd om naar je kantoor te gaan? Met (video) chat staan onze experts voor je klaar tot 22 uur en op zaterdag tot 17 uur!

Wat is KBC Mobile?

Dé referentie in de banksector. Al meer dan een 600.000 klanten gebruiken KBC Mobile voor hun banktransacties. Download KBC Mobile nu!

KBC BANK WOLVERTEM
STATIONSTRAAT 2A 1861 WOLVERTEM

Els Verbruggen, kantoordirecteur 02 272 45 10

Onze nieuwe openingstijden

maandag	9u00 - 12u30
dinsdag	9u00 - 12u30
woensdag	9u00 - 12u30
donderdag	9u00 - 12u30
vrijdag	9u00 - 12u30

Op afspraak

maandag	9u00 - 18u00
dinsdag	9u00 - 18u00
woensdag	9u00 - 18u00
donderdag	9u00 - 18u00
vrijdag	9u00 - 18u00

Advies op afstand (telefoon-mail-videochat) kan voor particuliere klanten ook via het Regionaal Adviescentrum:

Regionaal Adviescentrum Vlaams Brabant - elke werkdag van 8u tot 22u & elke zaterdag van 9u tot 17u

Tel.: 016 43 13 60 vlaams.brabant@kbc.be kbc.be/videochat